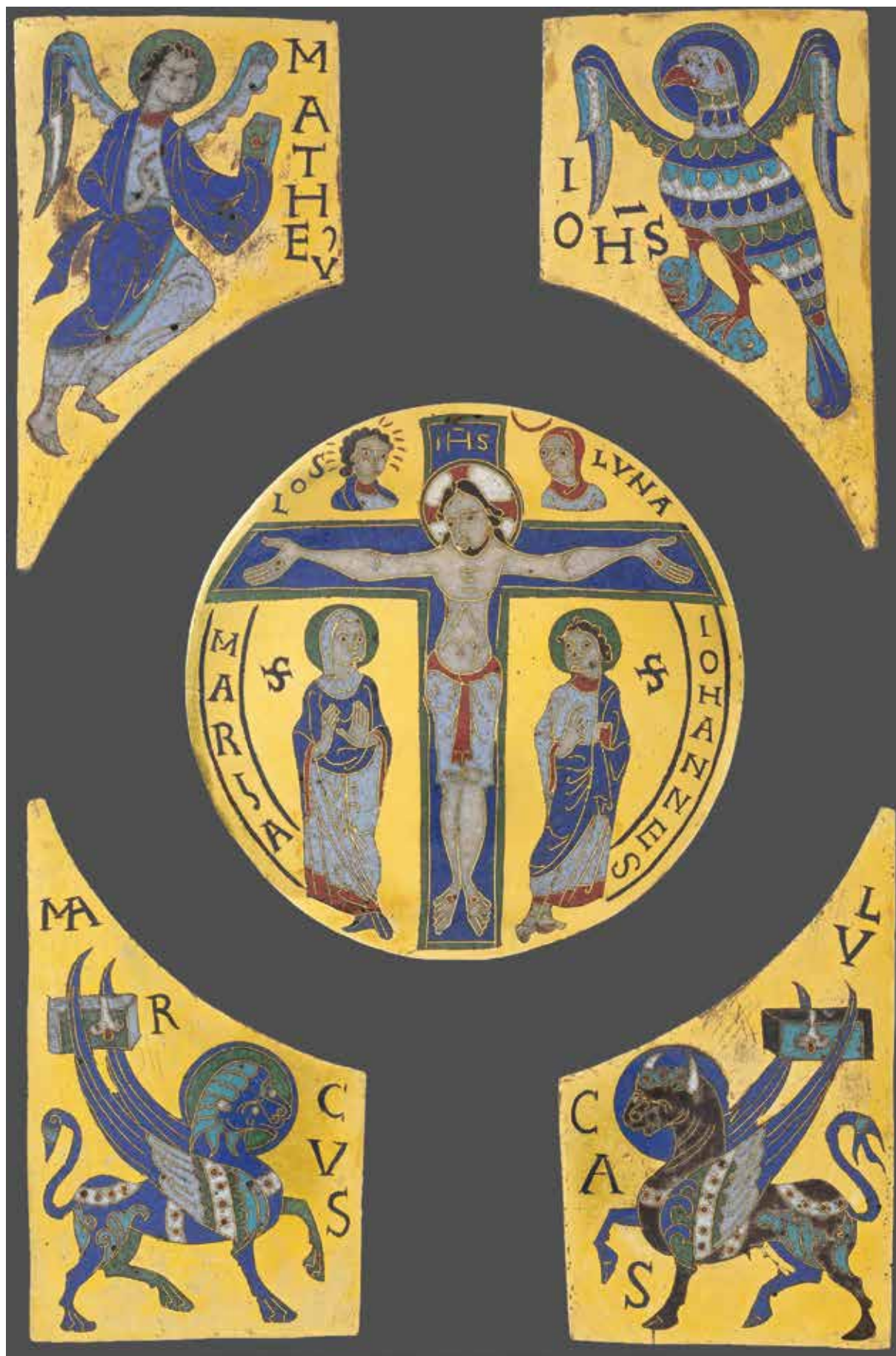

ПРАВОСЛАВЉЕ

НОВИНЕ СРПСКЕ ПАТРИЈАРШИЈЕ

Самопроглашене власти из Приштине поново ће истаћи своју кандидатуру за улазак у УНЕСКО и тако покушати да црквено културно наслеђе присвоје и отуђе од Српске Православне Цркве и српског народа. Тим поводом подсећамо читаоце на историју и порекло косовско-метохијских светиња.

Девастиране православне светиње на Косову и Метохији

Манастир Свети Марко Коришки

Манастир Свети Марко Коришки налазио се с десне стране Коришке реке, узводно три километра од места Кориша, близу Призрена, на стрмини брда, тако да је тешко доћи до њега.

Према сачуваним записима, манастир су градили „Иоан Влахић и Бранко Влахић 1467. године“. Помиње се и у турским пописима призренске области 1520. и 1530. године. До 1999. године била је сачувана манастирска црква и високи камени звоник, а назирали су се остаци конака у корову и жбуњу, као и одрасли изданци некадашњег воћњака, смокве и ораси. Изнад манастира, у стеновитом и неприступачном делу брда налазила се испосница Светог Марка Коришког.

Манастирска црква је била једноставна, правоугаоне основе, са делићем очуваних фресака. На западној страни манастира, уз саму цркву, 1861. године, Сима Андрејевић Игуманов дао је да се сазида камени звоник у облику високе куле, који се издиже на стени над провалијом изнад саме Коришке реке. На звонику су била два звона – допремљена из Русије. По записима, то су била прва звона која су од доласка Турака звонила у призренском крају. Звона су 1941. године Албанци Кабашани ишчупали из звоника и бацили низ стену у реку. У простору који чине црква и звоник је гроб Симе Андрејевића Игуманова са надгробним спомеником, који су Албанци неколико пута у току осамдесетих година 20. века разбијали и скрнављивали, као и саму цркву.

По доласку Турака, манастир је једно време био опустео. Постоји запис његовог монаха Нићифора, из 1765. године, који је из Високих Дечана донео многе књиге. Године 1779. у манастир је ступио као сабрат монах Партеније и приложио једну књигу. Био је из породице Поповића, из села Дворана код Призрена, која је дала двадесетак генерација свештеника и сачувала многе српске књиге из 14. и 15. века. Тако се претпоставља да је Партенијевом заслугом овде био донет и рукопис *Душановог законика*, који је у овој цркви 1859. године открио призренски учитељ Никола Мусулин. У науци је познат као *Призренски рукопис Душановог законика*, који се сматра најпотпунијим и најближим оригиналу. Данас се чува у Народном музеју у Београду.

После Првог светског рата манастир је обновљен, заједно са коначима, воћњацима, њивама и ливадама. Године 1941. Албанци су га опет опљачкали, а монахе разјурили и однели звона са звоника. После Другог светског рата манастир није обнављан, о ње-

Црква и звоник Светог Марка Коришког (испод дрвета налази се гроб Симе Игуманова), 1992, снимак Драгана Јовановића, фоторепортера приштинског *Јединства*

Извор: Википедија / sr.wikipedia.org

Један од најстаријих преписа Душановог законика, Призренски препис из 15. века, нађен у манастиру Свети Марко Коришки

Извор: Википедија / sr.wikipedia.org

му је бринула Призренска епископија и Богословија. Осамдесетих година 20. века био је стална мета вандала, који су све из цркве побацали низ литице и неколико пута цркву палили, скрнављећи и гроб познатог добротвора Симе Игуманова.

Живот манастира почео је да се обнавља 1995. године, када је ту дошао први калуђер, да би 1998. године био завршен нови конак и освештан.

У јуну месецу 1999. године када су почели прогони српског становништва призренског краја након доласка немачког КФОР-а, манастир је поново уништен. Црква и звоник су минирани, тако да је данас од ове древне светиње преостала само гомила камења.

З. Нешић

ПРАВОСЛАВЉЕ 1200

4	Активности Патријарха
5	НАОС Снежана Круинковић
8	Сећања за будућност
10	Бог у српским народним пословицама (други део) Проф. др Ксенија Концаревић
12	Живот и рад Еп. Николаја (27) Свечовек – натчовек (2) Радован Биговић
14	Дијаспора и наслеђе – богословско разумевање Бакон доц. др Здравко Јовановић
16	Библија и екологија Ненад Божовић
18	Судије Проф. др Родољуб Кубаи
20	„Духовне жртве“ (1. Пет. 2, 5) Проф. др Предраг Драгушиновић

22	Свети Донат и Венуст Александар Цвејковић
24	Паштровски мученици – освештано семе нове обитељи
26	Цар и Часни Крст Милена Стефановић
28	Топлички устанак (23. део) Шта је видео грчки лекар Анђоније Ђурић
30	Смрт на Колубари З. Нешић
32	<i>Mulieres Sanctae</i> : историја настанка и развоја покрета бегина Лазар Нешић
34	О филму На млечном путу Емира Кустурице др Александар Раковић
36	Социјална димензија аврамовских религија
38	Свет књиге

40	Наука, уметност, култура...
42	Кроз хришћански свет
44	Из живота Цркве

На насловној страни:
Крст Твоме поклањамо се Господе!
Распеће Христово са симболима четворице
Јеванђелиста, Окситанија, 10. век
Фото: ruicon.ru

„Православље – новине Српске Патријаршије“ излазе са благословом Његове Светости Патријарха српског Иринеја. Издаје Информативно-издавачка установа Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве. Први број „Православља“ изашао је 15. априла 1967. године.

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР:

Члан Св. Арх. Синода задужен за надзор над радом
Информативно-издавачке установе Св. Арх. Синода СПЦ
Епископ бачки др Иринеј

Главни и одговорни уредник
Презвитер др Александар Ђаковац

Оперативни уредник
Срећко Петровић

Секретар редакције
Снежана Круинковић

Лектор и коректор
Ана Јокић

Фотограф
Бакон Драган С. Танасијевић

Чланови редакције
Презвитер др Оливер Суботић,
Сања Лубардић, Славица Лазић

**Излази сваког првог и петнаестог у месецу, за јануар
и август двојрој.** Годишња претплата за нашу земљу је 1700
динара, полугодишња 850. Појединачни примерак 90 динара.
Претплата за нашу земљу може се уплатити на благајни Српске
Патријаршије, Краља Петра 5 или на текући рачун.

Уплате не слати поштанском упутницом!
Не слати девизне чекове!

Годишња претплата за иностранство:
Обична поштом је 70 USD, 70 CAD, 75 AUD, 45 EUR, 35GBP;
авионом: 90 USD, 90 CAD, 100 AUD, 60 EUR, 45 GBP.

Информативна служба:
Текући рачун динарски број:
145-4721-71 Марфин банка
Далматинска 22 Београд
Текући рачун девизни број:
Intermediary Deutsche Bank GmbH,
Frankfurt/M (BIC DEUTDE33)
Account with inst: 935-9522-10
Marfin bank AD, Beograd (BIC LKIRSBG)
Beneficiary: RS35145007080000135615
Informativno Izdavska Ustanova Srpske Pravoslavne Crkve,
Kralja Petra 5, Beograd
Charges: For the account of ordering customer

Телефони:
Редакција: +381 11 30-25-116
Маркетинг: +381 11 30-25-113
Преплата: +381 11 30-25-103, 30-25-113
e-mail: pravoslavljje@spc.rs – редакција
pretplata@spc.rs – претплата
pravoslavlje.rs ; www.pravoslavljje.rs
web:

Рукописи и фотографије се не враћају. Текстови достављени
редакцији „Православља“ подлежу анонимној рецензији. Текстови
и прилози објављени у „Православљу“ представљају ставове аутора.

Сва права задржана. Свако прештампавање, копирање,
умножавање, објављивање и дистрибуирање целих или делова
ових новина или чланака објављених у њима забрањено је и
представља повреду ауторског права и кривично дело.

Графичка припрема, слог и прелом:
Срећко Петровић
Штампа: „Политика“ А. Д.

Дистрибутер: „Polydor“ д.о.о.,
Ломина 11/3/9, 32300 Горњи Милановац
тел/факс: 052/717-322, 011/2461-138

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
271.222 (497.11)
ISSN 0555-0114 = Православље
COBISS.SR-ID 16399106

**Православље се штампа уз помоћ Управе
за сарадњу с Црквама и верским заједницама
Владе Републике Србије**

Графичка припрема овог, 1200. броја Православља, завршена је
у понедељак, 13. марта 2017. године у 10.00 часова, када је у
штампу предат овај број новина Српске Патријаршије.

Званични приједи

Дана 7. марта 2017, у Патријаршији српској одржана је седница САСинода СПЦ, којом је председавао Његова Светост Патријарх српски Иринеј.

У раду седнице учествовали су чланови САСинода, П. Г. архијереји: бачки Иринеј, жички Јустин, далматински Фотије и рашко-призренски Теодосије, као и главни секретар САСинода протојереј-ставрофор др Саво Јовић. Тема седнице је била сагледавање свих аспеката довршетка градње Спомен-храма Светог Саве на Врачару. На овој седници је усвојен начелни динамички план грађевинских радова за припрему освећења храма у 2019. години.

Патријарх српски Иринеј примио је 8. марта 2017, у Патријаршији српској у Београду високу државну делегацију Исламске Републике Ирана, коју је предводио Његова Екселенција Алаедин Борујерди, председник Одбора за националну безбедност и спољну политику Исламске консултативне скупштине Исламске Републике Ирана. Пријему су присуствовали Њ. Е. Хосеин Мола Абдолахи, амбасадор Исламске Републике Иран у Србији, Сејед Мохсен Алави и Хешматлах Фелахат Пише, чланови Одбора за националну безбедност и спољну политику Ирана, ђакон Александар Секулић и други.

У Храму Св. Саве

У крипти Храма Светог Саве на Врачару 2. марта 2017, одржана је свечана презентација „Албума сећања“ посвећеног животу и делу архитекте Николе Краснова.

Том приликом отворена је и изложба на исту тему. Презентацији и отварању изложбе присуствовао је велики број јавних личности из области културе, чланова дипломатског кора и свештенство СПЦ. Присутнима су се обратили Патријарх Иринеј, министар културе и информисања у Влади Србије Владан Вукосављевић, заменик градоначелника Београда Андреја Младено-

вић, министар-саветник Амбасаде Русије Денис Кузнецов и арх. Драгомир Ацовић.

Патријарх Иринеј служио је 5. марта, у прву недељу Великог поста, Свету Архијерејску Литургију у крипти Храма Светог Саве на Врачару.

Слава Патријаршијске капеле

Његова Светост је началствовао 26. фебруара 2017, поводом храмовне славе, Светом Архијерејском Литургијом у Патријаршијској капели Светог Симеона Мироточивог у Београду. Славски колач домаћина славског сабрања, пуковника Стевице Карапанчина, директора Медија центра Одбрана, и његове породице, преломио је Патријарх Иринеј.

У Раковици

На празник Обретење главе Св. Јована Крститеља, 9. марта 2017, Патријарх српски Иринеј је служио Литургију Пређеосвећених дарова у манастиру Раковица.

У Вазнесењској цркви

Патријарх Иринеј је служио 10. марта 2017, Свету Литургију Пређеосвећених дарова у Вазнесењској цркви у Београду, у крај моштију Св. деспота Стефана Лазаревића. Патријарх Иринеј је многобројни верни народ поучио о подвигу поста, значају личности и дела Светог деспота Стефана, а посебно се осврнуо на грех чедоморства. Патријарху је саслуживало свештенство АЕМ и других епархија наше Цркве, као и свештеници Вазнесењског храма на челу са старешиним јерејем Арсенијем Арсенијевићем. Патријарх је причестио верни народ, који је свештеник Игор Карановић – пред кивотом са моштима Св. деспота Стефана помазивао светим миром.

Први студентски интернационални филмски фестивал на Православном богословском факултету у Београду

НАОС

Снежана Крујниковић

О томе колико Цркви „припада“ овакав вид изражавања није потребно много говорити.

Чињеница је да, нажалост, заостајемо у одређеним сегментима савременог хришћанског мисионарења. То није никаква тајна. То је евидентно и то сви признајемо.

Филмски студентски интернационални фестивал НАОС, основан је с циљем како би окупио најбоља студентска остварења од стране домаћих и међународних филмских стваралаца. Ово је још један у низу филмских студентских фестивала који пружа могућност младим ауторима да филмској публици представе своја дела. С друге стране, фестивал омогућава публици да сагледа одређену идеју – ауторски став према материјалној стварности, кроз призму младог човека. Студентски филмови су први кораци. Занимљива је помисао да би имена младих стваралаца, која се буду нашла кроз будуће програме нашег фестивала, могла за неколико година да се нађу у програмима престижних филмских фестивала. Нама ће бити част што ћемо имати прилику да будемо сведоци њихових првих радова. Сваком младом филмском ствараоцу је потребна сцена где би приказао своје умеће. *НАОС* је место где се деле идеје, искуства и пријатељства.

Наос“ је тренутно једини студентски интернационални филмски фестивал у Србији, али и једини фестивал такве врсте у свету, који је одржан на Православном богословском факултету Универзитета у Београду од 20–24. фебруара 2017. године. Селекциона комисија за приказивање је, од 923 филма колико је стигло на конкурс, одабрала 25, који су приказани у пет категорија (кратки играни филмови – међународна селекција, кратки играни филмови – домаћа селекција, анимирани филмови, кратки документарни филмови – међународна селекција, кратки документарни филмови – домаћа селекција). Стручни жири, у саставу: Горан Ђорђевић, продуцент–председник жирија; Тијана Марковић, продуцент и Љубомир Булајић, глумац, одабрао је победнике за главну гранпри награду Св. Апостола Луке. Награда за најбољи кратки играни филм (домаћа селекција) припала је Немањи Ђеранићу за филм *Соба смрти*; најбољи кратки документарни филм је *Пољеди зашворених очију*, Доре Филиповић. Најбољи кратки играни филм по мишљењу жирија (међународна селекција) је *Сирци*, Фабијана Лашаисина – Француска; најбољи кратки документарни филм (међународна селекција) је *Пароброд „Досијевски“*, Ивана Магдесијана – Русија... Додељене су још и награде за најбољу улогу, режију, сценарио у кратком играном филму, кратком документарном и награда за најбољи анимирани филм.

Фестивал је имао и специјалног госта, Ксенију Симонову, украјинску и руску сликарку, графичара, аниматора, која је широкој јавности постала позната по свом сјајном дару цртања на песку, тачније пешчаним анимацијама. Светску славу је добила после победе у телевизијском такмичењу „Украјина има таленат“ 2009. године. Наступала је у краљевском Алберт холу у Лондону, на Евровизији, снимила је филм за модну кућу „Кристијан Диор“, клип за заштиту белих медведа за WWF, наступала је са Тосканским симфонијским оркестром у Фиренци, учествовала на затварању Специјалне Олимпијаде у Атини... При томе, део њеног стваралаштва је о судбини царске породице, Светитељу Луки (Војно-Јасенецком) и преподобној мученици Јелисавети, Великом Отацбинском рату, о сирочићима, абортусима...

Изнад и поврх свега бави се хуманитарним радом и помаже деци која су оболела од рака, артритиса и других болести, помаже сиротишта... Добитница је многобројних награда у Украјини, Русији и на Криму.

О детаљима овог фестивала разговарали смо са директором и селектором фестивала, студентом треће године Богословског факултета и режије на Академији уметности, Михаилом Вуловићем.

И тако, уз Божију вољу, уз Цркву која живи и разуме, уз помоћ пријатеља, многа одрицања и сате и сате заједничког рада, догодило се „чудо“. Десио се први студентски интернационални филмски фестивал у Србији на ПБФ-у. Најпре, од кога је потекла идеја за овакав пројекат? Није то уобичајено збивање за наш Богословски факултет и по много чему је све представљало прави изазов. – Главни и одговорни „кривац“ за већину културних дешавања, на пољу филма и телевизије, која су се одржала у протеклих две године на Православном богословском факултету у Београду, је моја маленкост. Временом сам се кроз школовање на богословији, и касније на факултету, одлучио на ширење православне хришћанске мисије кроз културу и медије. Спајањем знања са Академи-

Сцена из документарног филма „Завештање“, редитеља Ивана Јовића, састављеног од сведочанстава људи који су преживели геноцид у „Независној држави Хрватској“ у периоду од 1941. до 1945. године. Филм је приказан на затварању фестивала НАОС.

је уметности и Богословског факултета, успео сам да стекнем потребно знање, које ми је дало јасну идеју како, где и на који начин делати.

Доласком на Богословски факултет, осетио сам „плодно место“ за почетак ове мисије. Пре две године, тачније 6. фебруара 2015. године, по благослову оца декана протојереја-ставрофора др Предрага Пузовића, основана је филмско-телевизијска секција. Постојала је тенденција да се оваква секција покрене у средњој богословској школи, конкретно у Богословији Светог Саве, али та идеја није имала срдачан пријем код Управе те Богословије. Статистика сведочи да је кроз годину и по дана, кроз разне активности ФТВ секције на Богословском факултету, прошло преко 830 посетиоца. Активности секције углавном чине: трибине, пројекција филмова и предавања на разне теме из области филма и телевизије. Идеја о фестивалу јавила се изненада. Много сам размишљао о реалним могућностима за одржавање таквог комплексног пројекта, и на крају, поред разних консултација, одлучио сам се да уз Божију помоћ, помоћ факултета и чланова секције, реализујем овакав пројекат. Слободно можемо рећи да је оснивање фестивала круна значајног рада ФТВ секције.

Пажњу су нам привукле пропозиције за ово такмичење (прихватљиво трајање рада је до 20 минута. Максимално један рад по аутору. Не постоје ограничења у односу на земљу порекла аутора или филма. У селекцију улазе играни и документарни филмови), тачније ова реченица – теме филмова: не постоји ограничење! – Свака тема којом се аутор бави кроз филм је богословска тема. Питање живота, смрти, љубави, мржње, политике, религије... све су то теме које нас окружују и природно је да на нашем фестивалу теме буду слободне. Не разумем шта значи чисто „духовна тема“. Верујем да бисмо направили огромну грешку да смо основали чисто Православни фестивал, јер не само што би нас критичари оптужили да копирамо Русе, већ бисмо искључили могућност учествовања аутора из целог света који припадају другим верским конфесијама, а то није у духу богословља које учимо на факултету нити је то одраз Христовог Јеванђеља које треба

Сцена из филма „Two and Twenty Troubles“, редитеља Виктора Иљукина (САД), у коме су глумци особе са посебним потребама. Један од 25 филмова приказаних на фестивалу.

као богослови да проповедамо. Наш фестивал није наивно изабрао име „Наос“ – то је фестивал где ће се кроз године окупљати разни филмски аутори, из разних крајева света, из разних верских конфесија, који ће делити своје идеје кроз своје филмове. Фестивал „Наос“ је једна велика „Црква“ младих филмских аутора.

Гледано са стране, читајући пропозиције, отвара нам се једно питање: по чему се овај филмски студентски фестивал разликује од било ког другог таквог фестивала, у свету? Шта га разликује, шта га чини посебним? – Постоје две карактеристике овог фестивала: прво, организује га Богословски факултет, што је за људе из нашег филмског света и новинаре веома чудно, а друго, слобода тема омогућава да фестивал буде интернационални. Не познајем филмски фестивал у свету који организује Богословски факултет, а и ако случајно негде постоји, чисто сумњам да су теме слободне и да је такав фестивал интернационални.

Када сте позивали публику на фестивал, рекли сте отприлике овако нешто: „Драги филмски ствараоци, љубитељи филма, културе, уметности, ствараоци нових идеја и новог погледа на и у свет, добро дошли на Први студентски интернационални филмски фестивал НАОС...“ Да ли сте добили публику коју сте очекивали? Коју сте поруку желели да пошаљете, не само нашој јавности? – Међу публиком смо ујединили неколико циљних група: студенте, вернике, професоре, филмске ауторе, новинаре и филмску публику. Међутим, међу њима, недостају гости из других крајева земље. Мени је жао што нам финансијска средства нису дозволила да доведемо све ауторе из иностранства који су прошли у ужи избор. Да смо имали ту могућност, фестивал би био комплетан. Без њих фестивал не испуњава главну идеју. Искрено се надам да ћемо кроз наредне године, успети да сакупимо довољно финансијских средстава како би фестивал функционисао у пуном капацитету. Позив који сте поменули и цитирали, имао је симболичну сврху отварања фестивала: добро дошли на фестивал где имамо прилику да сагледавамо ставове младих умова из читавог света. Да, на овом месту, на Православном богословском факултету.

Филмови су стигли у неочекиваном броју из преко 80 земаља света. Да ли сте очекивали такву реакцију? С друге стране, чини се да је овај догађај некако тихо и неопажено промакао у нашој широј јавности? – Искрено, нисмо очекивали оволики одзив. Статистике су нас увериле да није све тако црно и мрачно како нам се чини на први поглед. Поделићу са Вама један интересантан податак, земље које су послале највише филмова су: САД, Индија, Иран, Велика Британија и Француска. Пријаве смо највише очекивали из православних земаља, али смо добили потпуно другачију статистику. Што је добро јер то показује да смо при састављању пропозиција за конкурс, учинили исправан потез.

Слаба медијска подршка нас није изненадила. Тачно је да смо Први филмски фестивал и да до сада за нас нико није чуо, али смо обавестили све главне медије у Србији и опет им нисмо били интересантни. За прави маркетинг потребна су огромна финансијска средства, а ми смо овогодишње донације концентрисали на набавку технике и подмиривање основних потреба организације фестивала. С обзиром на данашње медије, уверен сам да и поред правог маркетинга не бисмо имали праву медијску подршку. Студентски филмови се изузетно потцењују, а овогодишња остварења која су приказана на фестивалу указују да је такав приступ погрешан и непрофесионалан. У великом броју случаја, студентски филмови позитивно премаше очекивања публике и својом продукцијом искачу из студентског оквира. Што се тиче публике, уверен сам да ће их догодине бити много више. Верујем да и код публике постоје исте предрасуде, постоје и код наших студената теологије, али позивам их да догодине дођу у да се разувере. Биће потребно време да медији, публика и студенти схвате, не значај фестивала, већ шта фестивал чини за њих. Али, полако. Има времена.

Сада када је овај огроман посао иза Вас, какве реакције стижу до Вас? Сумирају се утисци филмских стручњака, колега са једног и другог факултета, професора, Ваши? – Сећам се да је била среда 22. фебруар, трећи дан фестивала, тада сам са колегама пролазио кроз већи део факултета како бисмо завршавали одређене обавезе. Био сам изненађен колико нас је професора и студената заустављало на ходницима како би нам честитали на труду око организовања фестивала. Леп је осећај када осетиш искрену захвалност од оних за које се дајеш. После сваке пројекције публика, професори и студенти су углавном исказивали своје задовољство, наравно, било је и оних који су делили одређене критике, али то је сасвим нормално и потребно како бисмо унапредовали. Има неких који тврде, у позитивном смислу, да нисмо свесни шта смо урадили. Очигледно је да смо учинили нешто ново, нешто што се дуго година очекивало од нас а неко није хтео, смео или могао да то покрене. Сад када смо ово покренули, више нема стајања. Имамо пуну подршку од стране Управе факултета, професора и студената. На нама је да сваке године буде што бољи и да испунимо одређена очекивања. Наравно, дубоко верујемо и сигурани смо да је за овогодишњи неочекивани успех фестивала заслужан само Бог. Тачно је да смо ми дали све од себе да ово организујемо, али, верујте ми да ништа не бисмо постигли без Његове евидентне и огромне помоћи.

Тарковски у књижи Вајање у времену: „Чини ми се да појединац данас стоји на раскршћу, суочен са избором да или настави са новим технологијама и бескрајним умножавањем материјалних добара, или да пронађе пут који ће водити духовној одговорности, пут који би на крају могао значити не само његово лично спасење, већ очување друштва уопште; другим речима окретање Богу.“

И за сам крај овог разговора: какви су планови за будућност овог фестивала? Колико Цркви „припада“ овакав вид изражавања? Можемо ли констатовати да смо успешно искорачили у нови изражајни простор целулоидне траке и фрејмова? – О томе колико Цркви „припада“ овакав вид изражавања није потребно много говорити. Чињеница је да, нажалост, заостајемо у одређеним сегментима савременог хришћанског мисионарења. То није никаква тајна. То је евидентно и то сви признајемо. Мада, морамо бити свесни да је главни узрок „заостајања“ мањак стручњака у одређеним областима која наша Црква не поседује, а хтела би да има. Када говоримо о мисионарењу наше Цркве кроз филм, телевизију или фестивал, ту смо много танки и то није никаква тајна. Лично сам сигуран да ће Бог временом оснажити нашу Цркву кадровима који су нам потребни у тим областима. То што су „други“ испред нас у одређеним сегментима, не сме да нас ставља у очајање. Један Богомдани човек, а Боже дај их више, може преко ноћи да унапреди одређени сегмент црквене делатности. Када ће то бити? Препустимо да Бог о томе одлучи. Наше је да будемо стрпљиви.

Што се тиче фестивала, главни циљ јесте да стекнемо подршку од стране целе наше Цркве. Да би се фестивал организовао у пуном капацитету, потребна је комплетна подршка и сигуран да ће је бити. Верујем да ће овим чланком, већи део наше Цркве бити информисан о покретању оваквог значајног фестивала и да ће нам помоћи да фестивал подигнемо на још већи ниво. Верујем и да ће људи „ван Цркве“ бити о овоме информисани и да ће полако у јавности нестајати мишљење: да је наша Црква конзервативна. Наш задатак, нас који смо се „дрзнули“ на овакве подухвате је да будемо упорни, да не одустајемо и да идемо даље. Препрека ће увек бити, али уз Божију помоћ, све је могуће. Важно је имати веру.

Васкршња порука Епархије шабачке

Епископ
шабачки
Лаврентије

Манастир
Троноша

Шабачка
Саборна
црква

Сећања за будућност

700-годишњица манастира Троноше –
215-годишњица трона Шабачке епархије

190-годишњица почетка градње шабачке Саборне цркве
50-годишњица архијерејске службе Епископа Лаврентија

И овог пролећа идемо у сусрет Васкрсу, Празнику победе Радости и Живота. Обраћамо се Живој Цркви Шабачке епархије, верном нроду као Телу Божјем. Желимо да овом Поруком оснажимо веру и окрепимо наду за наше личне победе и успехе. Упућујемо речи охрабрења и подршке свима и свакоме, уз позив на лични и свенародни духовни подвиг у благословеним данима Часног Поста. Нека Господ обиљем небеских дарова и росом благодати Духа Светога, ороси наше животе и наше породице молитвама наших свештеника који уносе Божји благослов у наше домове, освећењем свете васкршње водице.

Славећи Бога, ове године славно и значајне годишњице. Оне су важне за изградњу и неговање културе сећања, развијање културне и историјске свести, учвршћивања јединства и снаге заједнице,

истицања и чувања њеног идентитета, трајања, победа и узлета. Празновање означава живо присуство прошлости у садашњости и представља покретачки импулс живота у будућности. Празновање кроз значајна и конкретна дела, а не кроз велике и заводљиве речи.

Савремени човек данас, од своје Цркве и свога свештенства, очекује да буду „светлост свету“. Од њих тражи став, визију и перспективу, одговоре на бројна питања и решења нагомиланих проблема. Црква у Шабачкој епархији, са својом пуноћом – епископом, свештенством и народом Божјим, храбро се хвата у коштац са изазовима и искушењима времена, не пристајући да сведе себе на клерикалну институцију и „религиозни сервис“, који служи само задовољењу традиционалних обредних потреба, на верски управни орган или на музејски и археолошки експонат.

Кроз започете велике мисионарске, духовне и културне подухвате у овој години, у које спадају и означене годишњице, Црква је храбро укорачила у матицу живота свог народа кроз вишеструке духовне и културне активности. Духовност и култура су задатак хришћанства. Призвање Цркве је да подстиче културне ствараоце да својом стваралачком харизмом и подвигом, културу преображавају у богојављење. Да се кроз уметност, науку, мисао и друштвени рад, као свету тајну служења ближњем, прославља име Божје. На тај начин стваралаштво проноси космичку Литургију, а култура постаје славословље.

У том смислу прослава јубилеја манастира Троноше планирана је као величанствени празник светлости и светости. Звоник манастирског храма древне Троноше највиши је торањ на раскошном и

Епископ Лаврентије

(Рођен 1935. у Богоштици код Крупња. Изабран за Владикау 1. јуна, а хиротонисан 16. јула 1967)

Једанпут су Владици Његошу приговорили да се исувише „понародио“ и да је више човек него Владика. „Небесима осигуран песник“ одговорио је: „Лако је бити Владика. Тешко је бити Човек! Они који, макар и овлаш, знају Владикау Лаврентија, Човека „светлости тихе“, знају да он, овом његошевском начелу служи целог живота. Колико се трудио да буде Човек, још више се трудио да у сваком препозна и поштује Човека, и да га воли као свога најмилијег брата. Због доброты и благодати срца, постао је најомиљенији и најугледнији Владика широм целог хришћанског света. Небески Владика доброты и љубави, штедро га је обдарио златним архијерејским јубилејом који ће бити свечано обележен 30. јула ове године у Шапцу.

Манастир Трноша

Да видите лијепу Трношу,
Крај Лознице на реци Трноши,
Задужбину браће Југовића.

(Народна песма Милош у Лајцима)

Манастир Трношу је подигао српски краљ Драгутин у недима живописног предела села Коренита код Лознице у Јадру. Храм је посвећен Ваведењу Пресвете Богородице. У манастирској цркви је сачуван древни фрескопис. У манастиру је у старини била школа, у којој се учио писмености Вук Караџић. По народном предању испред манастира подигнута је капела Светог Пантелејмона, задужбина браће Југовића, коју су саградили пред полазак у бој на Косово. Трноша се богатством своје историје и светле културне и слободарске традиције убраја у највеће српске светиње. Њени симболи су: Крст, перо и мач!

Шабачка Саборна црква

Саборни храм Шабачке епархије у којој је трон епископа шабачких, посвећен је Светим апостолима Петру и Павлу. Градња цркве је започета 1827. и трајала до 1831. године. Са њеног високог торња огласила су се звона у најславнијој српској приповеци „Први пут с оцем на јутрење“. Иконостас је сликао Павле Симић и спада међу најлепше српске иконостасе. На почетку Првог светског рата Шабачка црква је претворена у голготско мучилиште. Ове године предузета је генерална реконструкција шабачке порте. Око храма као литургијског и богослужбеног центра, гради се простор за „литургију после литургије“, врт и павиљон хришћанске културе и дечја играоница. Радови ће бити завршени до 30. јула, када ће бити прослављен дан Шабачке епархије и златни јубилеј Епископа Лаврентија.

величанственом замку српске културе. Трноша и Вук – Симбол и Завет. У светлости трношког олтару учио се писмености онај, који је описменио свој народ, саставио најмодернију азбуку, превео Реч Божју на народни језик, сакупио и сачувао од заборавља највеће народно уметничко благо. Бесмртни Вук Караџић, за кога је Иво Андрић рекао „да је после Бога, највише урадио за српски народ“. Његова дрвена штупа додирнула је златни олимпијски врх и испела се на највиши трон европске и културе.

Обележавање ове значајне годишњице заказано је за недељу 17. септембра. Почеће Светом Литургијом у манастиру Трноши коју ће служити Српски Патријарх Иринеј. Свечана Академија у част „Лијепе Трноше“, вечне невесте српске културе, биће традиционално одржана на Вуковом сабору у Тршићу, тачно у подне.

На једногласан предлог и молбу Епархијског савета, представника васцелог народа и свештенства Епархије шабачке, Епископ шабачки Лаврентије упутиће образложен предлог Светом Архијерејском Сабору да се Архимандрит трношки Стефан Јовановић, Вуков учитељ и један од највећих духовника друге половине XVIII века, просветитељ и мученик, упише у Диптих Светих Српске Православне Цркве. У духу древне црквене традиције, његово локално поштовање као светитеља већ је увелико почело у Епархији шабачкој.

Поводом 215-годишњице успостављања епархијског трона и 190-годишњице почетка градње најмонументалнијег и најлепшег храма северозападне Србије у Шапцу, започета је генерална реконструкција шабачке порте, која ће бити претворена у чудесни врт културе и постати окућница и про-

дужетак кућнога прага, не само свих грађана Шапца, већ и народа целе шабачке Епархије.

Планирано је да се у новом амбијенту шабачке богомоље одржи прослава Дана Епархије у недељу 30. јула и достојно обележавање ретког јубилеја, 50-годишњице архијерејске службе Епископа шабачког Лаврентија. Свечану Литургију служиће Српски Патријарх Иринеј уз присуство бројног народа и свештенства епархије.

Епархија шабачка обавештава и са радошћу позива верујући народ да у што већем броју узме учешћа у предстојећим историјским догађајима, поздрављајући све радосним васкршњим поздравом

ХРИСТОС ВАСКРСЕ!
– ВАИСТИНУ ВАСКРСЕ!

У Шапцу,
Пред Васкрс 2017. године.

Негујмо српски језик

Студенички Крст – 12. век
Познати „Студенички Крст“ исклесан је током две последње деценије 12. века. Налази се изнад северних врата Богородичине цркве у Студеници. Овај Крст постао је препознатљиви знак градитељства, културе и доба Стефана Немање.
(снимио: Илија Рамић, фотографију обрадио: Владан Златић; извор: manastirstudenica.rs)

Бог у српским народним пословицама (други део)

Проф. др Ксенија Кончаревић

На најважније аспекте везе између Бога и човека у народним пословицама већ је скренута пажња. Постоји, међутим, још један аспект те везе који је вредан помена. Када човек жели да укаже другом човеку колико му је стало до њега или када жели да се саговорник осети уздигнутим у сопственим очима, он га повезује са Богом: *Божиј сам и швој. Божја кућа и ваша! Док је Боја и добријех пријатеља, гонде се ништа не ваља бојати. На Боју и на шеби моја ћеца!* Подразумева се, наравно, да је у тој вези Бог изнад човека по свом значају за говорника, али се указује и на хијерархију у којој постоје људи који се у неким ситуацијама могу приближити Богу и који су, тако, уздигнути у односу на друге људе. Истовремено, овакве изреке привлаче пажњу својом занимљивом комуникационом стратегијом. Помиња-

ње Бога обавезује и говорника и саговорника и ствара дужност саговорнику да поступа правилно, чак и ако он то, можда, не би желео. Када се неко обрати саговорнику реченицом *На Боју и на шеби моја ћеца*, тај је неписаним законом обавезан да испуни оно што од њега говорник очекује, између осталог и зато што га помињање Бога на то обавезује.

Бог је најјача небеска сила, али ђаво се труди да га онемогући у чињењу добрих дела: *Добар је Бој (али су и ђаволи јаки)*. Ђаво и Бог имају сасвим супротан систем вредности и док се Бог труди да изведе човека на прави пут, ђаво покушава да га окрене на погрешну страну: *О Боју луд, а о ђаволу мудар*. Зато се човек труди да избегне ђавола: *Бој чуо, а ђаво не чуо*. Утеху проналази у вери да је Бог јачи и да ће га заштити: *Врај би и ђаву скинуо, али Бој ни главе не да*.

Бог је најјачи на небу, а цар на земљи: *Бој на небу, а цар на земљи*. Човек, наравно, више верује у Божију него у цареву моћ: *Сшарија је Божја но царева*. И Бог и цар управљају обичним човеком и испостављају му одређене захтеве. Божији захтеви су духовни, а цареви материјални: *Бој тријехове, а цар дугове. Боју Божије, а цару царево*. Народни стваралац има углавном негативан однос према земаљским владарима и доживљава их као људе који би да се домогну плодова народног труда: *Ако ћу криво, не смијем од Боја/Ако ћу право, не смијем од беја. Бој дао, а цар нема шта узети. Ни цару харача, ни Боју колача*. Човек се повремено осећа напуштеним и од Бога и од цара: *Бој високо, а цар далеко*.

Да би се реконструисао и разумео однос човека према Богу у слици света говорника српског

језика, важно је обратити пажњу и на оне пословице и изреке које садрже глаголе у облику императива којима се човек директно обраћа Богу. Реченице са глаголом у облику императива спадају у заповедне реченице, али народни творац изрека заправо моли заповедним реченицама. Као што је већ речено, човек се Богу обично обраћа императивним облицима глагола *дај*, *сјаси*, *помоћи*, *сачувати* (*дај/не дај*, *сјаси*, *сачувај*, *помози*): *Не дај ми ја, Боже, ни на љуцу срести!* Помози, Боже, како се може! Сјаси, Бој! Бој, дај јосиодину! Та форма обраћања Богу већ сама по себи указује на однос између човека и Бога, тј. потврђује велика очекивања обичног човека од Бога – утеху, наду, благослов, правду.

Избор глагола којима се човек обраћа Богу у народним пословицама отвара још једно важно поље. Наиме, у пословицама преовлађују три типа односа између људи и Бога. Најчешће је то директан однос између Бога и појединца који га моли за себе лично (*Дај ми, Боже, здравља*). Други тип односа је онај који се успоставља између два човека. Они се један другом обраћају поздравима, жељама, благословима, заклетвама, клетвама, у којима се Бог моли да награди или казни неког другог (*Бој ти помоћ!* *Тријес те Божиј убио*). Трећи тип односа је онај који се успоставља између Бога и појединца када појединац моли Бога да помогне или казни неког другог (*Удри, Боже, ко је крив*). Обраћајући се Богу са молбом за свог пријатеља или непријатеља, човек показује своју праву природу, свој однос према другима и тако се добија слика међуљудских односа у заједници, тј. одговор на питање жели ли појединац добро или зло људима из своје најближе околине. Показује се да је тај однос изнијансиран као и у стварном животу. Палету емоција према другима

представићемо од непожељних ка пожељних. Нетрпељивост: *Не дај ми ја, Боже, ни на љуцу срести!* *Не ошвори, Боже, душманину уста!* *Не уједини, Боже, Влаха!* Иронија, из које пробија негативан став према богатима: *Бој, дај јосиодину!* Критичност према заједници или неком појединцу: *Грди, Боже, имаи и која!* Тежња да се нико у заједници ни по чему не издваја: *Ни убиј, Боже, мимо свијет, ни помози, Боже, мимо свијет.* Жеља за правдом, па чак и на штету околине: *Удри, Боже, ко је крив!* Незадовољство због тога што добри страдају брже и чешће него зли: *Удри, Боже, кривоја, а прави је одавно јојину.* Обезвређивање непријатеља: *Не слушај, Боже, што нас лаже.* Посебну пажњу заслужује неколико пословица у којима њихов творац показује умерену, а не потпуну осветољубивост, тако што моли Бога да опомене непријатеља блажом казном: *Улаши, Боже, али не умори!* *Ушањи, Боже, али не претрени!* У српском народу постоји изрека, а вероватно и став: *Ни крвнику, Боже!* Из тог става произлази, у основи филантропско опредељење, да најгоре непријатности човек никоме не треба да жели. На крају ове лествице навешћемо неколико изрека из којих провејава позитиван однос према околини и брига о ближњима: *Не остави, Боже, без пријатеља!* *Не уиши му, Боже, у тријех!* *Не чуј, Боже на зло!* (*Како ко, за кога се није надало, што добро рече и учини, и значи, као да се не би урекло*); *Помози, Боже, како се може!* *Сјаси Бој!*

Анализом пословица у којима се појављује именица *Бој* показало се да су човек, цар и ђаво три најчешћа створења која се везују са Богом. На основу тога, као и на основу анализе садржаја самих пословица, закључујемо да је у народној слици света човекова судбина условљена његовим односом са Богом (који представља небеску силу добра), царем

Навешћемо неколико изрека из којих провејава позитиван однос према околини и брига о ближњима: *Не остави, Боже, без пријатеља!* *Не уиши му, Боже, у тријех!* *Не чуј, Боже на зло!* (*Како ко, за кога се није надало, што добро рече и учини, и значи, као да се не би урекло*); *Помози, Боже, како се може!* *Сјаси Бој!*

(који је оличење земаљске власти) и ђаволом (који представља силу зла). Дobar однос са Богом остварује се испуњавањем његових заповести – поштовањем ближњих, праведним и моралним живљењем. Дobar однос са царем успоставља се испуњавањем његових високих материјалних захтева, тј. плаћањем различитих дажбина. Колико код човек да се труди да би испунио своје духовне и материјалне дужности, ђаво је увек спреман да се умеша и нанесе човеку неправду и несрећу.

Завршићемо овај чланак запажањем Јелене Јовановић о творцу народних пословица. До тог закључка она је дошла имајући у виду целокупан паремиолошки фонд српског језика. Народног ствараоца карактерише „пре свега здрав поглед на живот и свет, на себе, природу и Бога. Карактерише га, затим, здрав дух и склоност да се добру радује, а да се злу супротстави хумором, ако других средстава нема. Карактерише га и поштовање према ономе што има, борба да то очува и прошири, али да не очајава ако остане без иметка. Карактерише га, на крају, и извесна резервисаност према свему, пре свега према своме ближњем, према ономе што види, што чује и што зна [...] Здрав оптимизам без претеривања у било чему.“

– Од Свечовека до Богочовека –
Живот и рад Епископа Николаја
– 27. део –

Свечовек – натчовек (2)

Радован Бијовић

Андрија Стојковић исто тврди да је Димитрије Митриновић утицао на Николаја, али не каже у чему се тај утицај огледао (Упореди: А. Стојковић, *Развићак философије у Срба*, 348, 396). Енглески ђак Лука Смодлака, као познаник и пријатељ Владике Николаја, наглашава да је Енглеска утицала на Николаја као претходно на Руђера Бошковића, Доситеја Обрадовића и Љубомира Недића (Лука Смодлака, нав. дело, 4). Ни ова тврдња, ипак, као ни Стојковићева, не говори много о теми јер није конкретна.

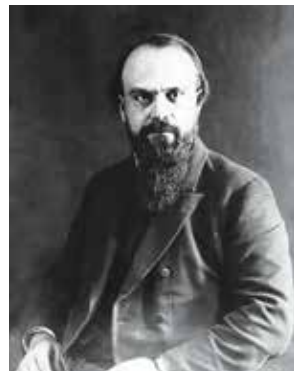
Др Душан Стојановић, човек доброг философског и теолошког образовања, осврћући се на идеју свечовека код Николаја, истиче да је то његово дело најумније и најузвишеније које је дала наша раса, али и примећује да је у њему изражена „алогичност духа Николаја Велимировића“ (Д. Стојановић, *Идеја свечовека*, *Хришћански животи* (1927) 3–4, 97). Сличну мисао је изрекао и књижевни критичар Бранко Лазаревић (Б. Лазаревић, „Николај Велимировић“, *Импресије из књижевности*, св. II, 1924 (I издање), 227). Интересантно је напоменути да у истом тексту Стојановић тврди да је Николај припремао другу свеску (том) *Речи о Свечовеку* (Упореди: Д. Стојановић, нав. дело, 97). Та се књига никад није појавила. Међутим, поставља се питање шта је и какав је требало да буде садржај те књиге. Може се претпоставити да Стојановић, који се често сретао са Николајем (били су велики пријатељи), није ово напамет рекао. Пошто Николај после 1922. године више не помиње реч *свечовек*, нити се залаже за оне идеје за које се залагао у *Речима о Свечовеку*, није ли онда та друга свеска требало да буде својеврсна критика прве или њена корекција? Ако би ова претпоставка била оправдана, онда би дело које спомиње Стојановић могло да буде *Једини Човекољубац*, последње и недовршено Владичино дело. Својим садржајем оно се битно разликује од два претходна дела – *Књиге о Исусу Христу* и *Речи о Свечовеку*, која су се бавила истим питањем.

У једном писму упућеном из Америке проти Алекси Тодоровићу Николај каже да је намеравао да напише једну књигу против Хитлера, другу против атеизма, а трећу о исповести, како би народ позвао на молитву и исповест грехова (Упореди: *Сабрана дела*, књ. XIII, 662). Да ли је, рецимо, та ненаписана књига о атеизму требало да буде тај други део који спомиње Стојановић? Могуће је, али је много вероватније да је реч о делу *Једини Човекољубац*.

Без обзира на то што је Николај сам напустио идеје о свечовеку и свечовештву, оне су имале знатног утицаја код једног броја српских интелектуалаца који су стварали двадесетих и тридесетих година овог века. И то махом код оних који су били окупљени око часописа *Прешеча*. У њему су

своје панхуманистичке идеје објављивали Димитрије Митриновић и Милош Ђурић. У светосавском броју 1928. године Милош Ђурић је указао на философске импликације те идеје, доводећи је у везу са идејама српских експресиониста (Упореди: М. Ђурић, „Свечовек – нов тип философирања“, *Прешеча* (1928), светосавски број, 31–38).

Проучавајући дела Владике Николаја, а имајући на уму посебно она из предохридског периода, велика група српских интелектуалаца је истицала да ту провејавају пантеистичке идеје. Неки су то називали „песничким пантеизмом“, други „мистичним“, трећи „натуралистичким“, итд. Као аргумент су најчешће користили чињеницу да је Николај био наклоњен Индији и да је био под утицајем индијске религиозно-философске мисли. Између осталих, у ту групу спадају: Лазар Мирковић (Приказујући његове *Беседе под гором*, каже да Николај проповеда неку врсту „натуралистичког пантеизма“ (Лазар Мирковић, „Др Николај Велимировић, Беседе под гором“, *Богословски гласник*, 1912, књ. 22, 138)), католички теолог Иванов (Осврћући се на поједина места из *Религије Њејошеве*, закључује да су његове тврдње о теологији „плод пантеистичког увјерења“ (Dr Ivanov, „Religiozna ideologija pravoslavnoga vladike dr Velimirovića“, *Nova revija* (1922) I, 60), Михаило Ђусић (Упореди: Михаило Ђусић, „Природна теологија владике Николаја“, *Брајство* (1934) 4, 68–80), Стјепан Цимерман (Стјепан Цимерман, нав. дело, 610), Димитрије Најдановић (Д. Најдановић га назива „мистичним пантеистом“ (*Три великана*, 203, 214)), Марко Марковић (Он истиче да је Николај само „пантеистички инспирисан“ (М. С. М., *Пустинијак охридски*, 5)), Љубомир Иванчевић (Иванчевић Николајев пантеизам назива „песничким“ (*Појовор, Речи о Свечовеку*, Шабац 1988, 242–243)), Атанасије Јевтић (Осврћући се на мисао и дело Владике Николаја, истиче да се он као млад заносио индијским пантеизмом, панантропизмом, свечовештвом, и то вероватно из револта према западном рационализму и индивидуализму, додајући томе да је била оправдана критика једног Николајевог ученика (не каже који је то ученик) да „није исто философски Свечовек и православни Богочовек“ (А. Јевтић, „Владика Николај“, *Глас Цркве*, 1986, 2, 47)) и непознати аутор који је приказивао *Речи о Свечовеку* (Упореди: „Речи о Свечовеку“, *Просвета* (Сарајево) 1920, 10–11, 332–334). Пре осврта на ове тврдње, треба нагласити да је ипак неоправдано говорити о „песничком“, „мистичном“ или „натуралистичком“ пантеизму. Пантеизам или јесте или није, то јест неко тврди или

не тврди да су Бог и природа једно исто. Ова чињеница не трпи придеве. Ако код Николаја постоји пантеизам, он се не може оправдати или ублажити употребом придева. Друго, није довољан доказ да је индијска мисао узрок његовом пантеизму. Зар није могао да га прихвати, рецимо, од Ђордана Бруна, Спинозе и Гетеа? Могао је, јер их је читао.

Остаје чињеница да се одређени утицаји индијске мисли могу пронаћи код Николаја. Тако, на пример, поглавље „Орачи њиве“ из *Речи о Свечовеку*, где се каже да је грех орати земљу, подсећа на мисао пророка Смокала, поглавице племена Ванапум, који такође истиче да је највећи грех расецање и рањавање заједничке мајке (Tera mater) (О овоме опширније: Мирче Елијаде, *Светло и њрофано*, Врњачка Бања 1980, 757). С обзиром на то да се у *Речима о Свечовеку* води стални дијалог између ученика и учитеља. Но, ако би се гледале само форме и извесне мисаоне подударности, онда би се могло говорити о утицају Конфучија, Лао-Цеа, Кузанског, Бемеа, Гетеа и бројних других мислилаца на Николаја. Тако С. Цимерман сматра да Николајева мисао представља „једну колективну синкретистичку схему, у којој одсјајају блескови основних покретних идеја културног човјечанства и у којој се одражавају ликови најбољих и највиших духова“ (С. Цимерман, нав. дело, 611–612). Код Николаја би се могли пронаћи трагови философије егзистенције, философије живота и витализма, трагови утицаја Достојевског и Толстоја. Велибор Глигорић је пак сматрао да су на Николаја највише утицали српски мистичари и неохуманисти: Велимир Вујић, Ксенија Атанасијевић, Бранко Лазаревић, Владимир Дворниковић и Милош Ђурић (Упореди: В. Глигорић, „Неохуманисти“, *Спожер*, (1931) 9–10, 245–249). Ипак, све се ово може прихватити само као подстицај, а никако као утицај. На њега је једино, када је писао *Речи о Свечовеку*, утицао Димитрије Митриновић.

Николајева философија о свечовеку – сва његова дела у целини – не дају никаквог повода да се тврди да је он пантеиста, сем ако се поједине реченице не истргну из контекста. Наведено је више места где он изричито критикује пантеизам и где каже да Бог није иманентан свету, то јест да они нису исто, и нема их потребе поново наводити. Његова је основна замисао и мотив био да идејом свечовека и њеним издизањем на ниво онтологије помири теизам, пантеизам, деизам и материјализам, и да тако створи метафизичке претпоставке за једну социјално-политичку панхуманистичку философију. За Николаја су пантеизам, материјализам и деизам у суштини значили атеизам, а он се целог живота против њега борио.

Модерној култури, која је говорила да Бог не постоји и да је Он ништа, Николај пркоси и доказује да Бог јесте, постоји и да је Он *све*. У том доказивању запада у монизам и класични *пантеизам*. Његова је основна тврдња да је све садржано у Богу, али да Бог није истоветан са свим. Суштина света и човека је у Богу. Све што постоји само је *символ* и *јрича* о Њему. Свет и све постојеће у њему је целина, бескрајни организам чија је суштественост сам Бог. По својој природи свет је у Богу, а не изван Њега као посебно биће. То је оно што Николај стално наглашава и подвлачи. Иако је рано напустио идеју свечовека вероватно је и сам, доживљавајући као мисаону авантуру и утопију, потпуно се предао

црквеном светоотачком предању, ова основна космолошка идеја у суштини је остала иста. И то као плод неразумевања неких кључних теолошких појмова који су већ споменути.

Посматрано *sub specie aeternitatis*, пантеизам и панентеизам, а и сваки монизам, суштински се не разликују. Само је, у том случају, свеједно рећи да ли се код Николаја јавља пантеизам или панентеизам.

Свечовек „представља покушај рехабилитације човека у Богу, реинтеграције човека у Богу“ (D. S., „Nikolaj Velimirović kao religiozni mislilac“, *Narodna odbrana* (1927), 13. jul, 206). Он је „анатема“ (М. Буд., „Речи о Свечовеку (или о једној исмејаној књижи)“, *Нови јуџи* (1920) 4, 30) или реакција против целе једне културе која је сва у знаку богоубиства и човекоубиства. И као таква та идеја заслужује пажњу.

Посматрана са теолошког аспекта, идеја Свечовека је, најблаже речено, једнострана, а, како је он образложио, и неодржива. Ако је под Свечовеком подразумевао Христа, а јесте, онда то личи на аријанизам (Христос је најсавршенији, „увећани“ човек), и онда то није библијски и предањски Христос. Тај Христос је Логос и Син Божији који се оваплотио и у Својој Личности сјединио две природе – Божанску и човечанску. Фактом оваплоћења су се једном за свагда сјединили Бог и човек. Зато се Он назива Богочовеком, а не Свечовеком. Он јесте Свечовек (једини и прави човек), али је Он и Свебог (једини и прави Бог). У Христу је људска природа прослављена, уздигнута на Божански престо. Човек је по благодати постао бог, али не и по природи. Божанска природа (коју треба разликовати, али не и раздвајати од Божанских нестворених енергија) за свагда остаје неприступачна за свако људско биће.

Уводећи разне идеје времена у тумачење вере Цркве у Свету Тројицу, он чини Христа зависним од света или од свог сопственог времена (Опширније о различитим концепцијама времена види следеће радове: M. Eliade, *Le Mythe de l'Eternel Retour*, Paris 1949 (посебно поглавља II и III), „Le temps et l'éternité dans la pensée indienne“, *Eranos-Jahrbuch* (1951) XX, 219–252; *Images et Symboles*, Paris 1952, 72–118; Мирче Елијаде, *Светло и њрофано*, 31–50. О литургијском времену види: А. Шмеман, *За животиј светија*, Београд 1979, 43–60), чиме на несвестан начин разара православно учење о Светој Тројици. Све је то имало за последицу да у *Речима о Свечовеку*, па и у *Молићвама на језеру*, искључи улогу Оца и Духа Светог у историји људског спасења и искупљења, и да створи монистички систем који је стран православљу. Не улазећи овде у намере, већ гледајући само на последице, Николајева идеја Свечовека је, у крајњим консеквенцама, неоаријанизам или чак неохегелијанизам. Све је у Богу садржано, из Њега све настаје и Њему се све поново враћа. На крају, кад човек постане Свечовек, он престаје да постоји као човек, што представља својеврсни нихилизам који не подразумева небиће, већ само обезличење људске личности.

Свакако да панентеизам, свечовекомонизам и нихилизам нису били Николајева уверења и ставови, али они произлазе из свега онога што је написао о Свечовеку. Завршавајући *Речи о Свечовеку* (једну мисаону одисеју), Николај каже да је лице Свечовека „било окренуто Азији“, а ми слободно можемо рећи да се од тада његово лице у потпуности окренуло од Свечовека ка Богочовеку.

Нови Јерусалим, виђење Св. Јована Богослова, илуминација из Бамершке Апокалипсе [Bamberger Apokalypse, Fol. 55 recto, Bamberg Staatsbibliothek, MS A. II. 42] (извор: Википедија)

Дијаспора и наслеђе — богословско разумевање

Ђакон доц. др Здравко Јовановић

Очување хришћанског наслеђа, у матици и дијаспори, изискује несебичан труд сваке генерације која се препознаје у њему и његовим непролазним есхатолошким вредностима.

Наслеђе представља збир различитих традиција које су пресудне за идентитет — за веру, културу, кохезију, друштвенополитичко устројство, препознатљивост и слободу. Оно подразумева поглед на свет уобличен искуством које су бројне генерације стицале у својим специфичним историјским околностима и очитује се у богословљу, критичком мишљењу, уметности, етосу, менталитету, начину живота и сл. Повезивање наслеђа са савременошћу остварује се на различите начине — литургијском праксом, деловањем институција и појединаца, просветом, стваралаштвом итд. Очување наслеђа, у матици и дијаспори, изискује труд и представља изазов, али и превасходни задатак сваке нове генерације која се препознаје у конкретном завештању.

Појам дијаспора у класичним и старозаветним текстовима

Појам *дијаспора* је пресловљавање грчке именице која се на српски језик преводи као *расејање* и може се односити на личности (расејање становништва), али и на *теографски простор* који се настањује од стране расељеног становништва. У старогрчкој књижевности (код Плутарха, Софокла, Херодота, Исократa, Тукидида, Платона, Епикура, Ксенофонта) глагол *диаспиро* (одатле — *дијаспора*) означавао је разбијање, растакање, расејање, распршење, бежање, раздвојеност природних способности, уврежено мишљење, расипност итд. У библијском смислу појам је означавао Израиљце расељене изван Палестине (услед депортације, егзила,

изгнанства; временом је појам задобио ширу примену и означавао било коју мањину која живи изван свог матичног простора), а имао је аналогије у терминима као што су — дошљак, странствовање (Дап. 13, 17; Пс. 120, 5; Пост. 47, 9), сеоба (2. Цар. 24, 16; 1. Дн. 5, 22; Јез. 12, 11), ропство (Пс. 68, 18), колонија итд. Наведене аналогије имају негативно значење (страдање, прогон, робовање) и стога се поставља питање може ли *дијаспора* уопште имати позитивне аспекте?

Дијаспора се у Библији разумева у контексту *историје спасења* и имала је *теолошко* значење (тумачена је као феномен повезан са човековим одговором на Божије деловање у историји). Међутим, поробљавање, депортација и ратна пустошења нису били једини узрок настајања ди-

јаспоре у старом свету; постојала су добровољна иселења (економски разлози, политика Александра Великог). Дух јелинистичког космополитизма доприноси да се препознају и *позитивни азијски* дијаспоре. Са друге стране, време које је протекло од насилних догађаја који су узроковали расејање допринело је да се *измени перцепција* трагичних догађаја из прошлости – расејања Израил, примера ради, више се не може уништити у једном катаклизмичком догађају, а вера Отаца се може сачувати. Јосиф Флавије преноси сведочење географа Страбона о присуству Јевреја широм Римске империје и ван ње. Штавише, са поносом истиче да нема места у васељени где не постоје јеврејске заједнице (*Јудејске синагоге*).

Појам дијаспора у новозаветним текстовима

У НЗ Црква се сагледава као Нови Израил, који није конституисан етничким пореклом него вером у васкрслог Христа. Хришћани се поистовећују са дванаест племена Израилевих (Јак. 1, 1); они су „истинито обрезање“, „семе Авраамово“, „народ свети“ и „Израил по духу“ (Фил. 3, 3; Гал. 3, 29; 1. Пт. 2, 9; Рим. 2, 29). Сама чињеница да етничко порекло није пресудно за хришћански идентитет сведочи о идеји да своје истинито порекло хришћани нису повезивали са земаљским Јерусалимом. Хришћани су утемељење свог идентитета видели у „горњем Јерусалиму“ (Гал. 4, 26), њихово „живљење је на небесима“ (Фил. 3, 20). У овом контексту хришћанско разумевање дијаспоре је јединствено, тј. разликује се од осталих, јудејских или грчкоримских разумевања. Хришћани су себе разумевали као странце у односу на сваки локалитет и као оне који само обитавају у историји и на различитим географским просторима који се *сви, без изузетка, разумевају као дијаспора*, а

као истинска отаџбина препознаје се есхатолошко Царство које није од овог света.

Појам наслеђе у класичној и библијској мисли

У старогрчкој књижевности појам је означавао материјално и духовно завештање; такође, фигуративно, означавао је и нпр. последице које проистичу из нечијег деловања, које могу бити очекиване и неочекиване, пријатне и непријатне (Демостен). У Старом Завету наслеђе се понајпре односи на Божији Завет и обећану земљу, тј. Ханан (Пост. 28, 13–15). Међутим, наслеђе представља благослов једино уколико се *брижљиво прима, разумева, чува и култивира* и у њему узраста. Наслеђе није засновано на човековим заслугама и достигнућима, већ представља слободан дар Божији.

У Новом Завету приметно је померање ка изразитије теолошком тумачењу. Од нарочитог значаја је чињеница да појам није родно искључив, већ се односи на оба пола. Човек наслеђује Божија обећања под условом да овим обећањима верује (Јев. 6, 17) и да их ишчекује. Наслеђе није стриктно детерминисано биолошким сродношћу, већ се повезује са *присаједињењем* синовском односу који Христос има са Богом Оцем (Рим. 8, 17; Гал. 3, 29; 4, 7; Јев. 1, 2). *Усиновљење* је стога једна од најснажнијих метафора која теолошки објашњава појам наслеђа (Рим. 8, 15; 8, 23; 9, 4; Гал. 4, 5; Еф. 1, 5) и остварује се присаједињењем Христовом телу, тј. уласком у Цркву путем Свете тајне крштења, и учествовањем у Евхаристији.

Закључак

Веома важан аспект хришћанског наслеђа, који га чини животним и отпорним на заборав, а који је могуће препознати у новозаветним текстовима јесте несводивост наслеђа на уску ет-

ничку равн. Јудеохришћанско предање које је првобитно имало само локални значај, временом је постало саставни и инспиративни део предања других етничких група и на јединствен начин је интегрисано са извесним аспектима њиховог културног наслеђа (ово свакако важи и за српску културу и наслеђе). Природна последица једног оваквог интегративног и креативног културолошког процеса је, између осталог, и та да је он слојевит, и подразумева феномен наслеђа који се никада не може свести само на једну културолошку нит која се развијала у некој аутохтоној култури без икакве интеракције са суседним културама. Ово значи да историја сваког, а поготово хришћанског наслеђа и културе (ово се можда понајвише односи на наслеђе у контексту дијаспоре), заправо одражава дуготрајан и интерактиван процес. У њега је укључено деловање бројних генерација и допринос њихових специфичних реаговања на животне контексте у којима су живели и допринели да наслеђе буде обогачено на нов и аутентичан начин.

Такође, НЗ снажно наглашава аспект *заједничког учествовања у наслеђу* са другим члановима хришћанске заједнице (Рим. 8, 17). Од пресудног значаја је, међутим, да поред понављања старозаветних мотива као што су Божији дарови и обећана земља (Мт. 5, 5; Дап. 7, 5; Јев. 11, 8), Нови Завет знатно снажније наглашава аспект наслеђивања есхатолошког Царства Божијег и непролазну вредност наслеђа. Ово значи да хришћанско наслеђе првенствено означава вечно постојање личности, јединство човека са Богом и другим човеком, у коме се укида постојање смрти, али и *дештерминанције* као што су етнос, пол, раса, узраст, образовање, статус и томе слично. Наслеђе, у дијаспори, баш као и у матици, представља подсећање на Дан Господњи, када ће Бог бити „све у свему“ (1. Кор. 15, 28). ■

Адам и Ева, рад Бетси Портер [Betsy Porter] (извор: вебсајт Православне Антиохијске Архиепископије за Северну Америку – antiochian.org)

Библија и екологија

Ненад Божовић

Однос човека према творевини у доба еколошких катастрофа

Еколошки проблеми савременог доба попут глобалног загревања и климатских промена намећу преиспитивање односа човека према створеном свету и мимо наше воље нас сучавају са питањем: како се као хришћани односимо према творевини Божијој и шта можемо чинити? Важан прилог овим промишљањима представља однос човека према творевини који је описан на првим страницама Библије. Овај чланак покушава да преиспита да ли Библија нуди моделе односа према створеном свету који могу помоћи у налажењу решења за еколошке проблеме.

Човек и творевина у Пост. 1

У првом поглављу Књиге постања описано је стварање света и човека. Трећег дана стварања по речи Божијој земља пушта из себе „траву, биље, што носи семе и дрво родно“, а петог дана настају „живе душе“ у ваздуху („птице крилате“) и оне које „се мичу и врве“ по води и „китове велике“. Шестог дана следи стварање коп-

нених животиња, „стоке, ситне животиње и звери земаљских“ по врстама њиховим. Истог дана настаје и човек као круна стварања. Библијски писац у Пост. 1, 27 закључује да је човек створен „по лику“ Божијем, односно да је човек слика Бога. Као сврха стварања у Пост. 1, 28 Бог каже мушкарцу и жени: „Рађајте се и множите се и владајте њом“, односно наводи се да човек треба да буде *тисјодар* створеног света. То значи да је свет створен ради човека и да је њему дат на управљање, да би човек владао и да би тим владањем био *слика Боја* који је владар над целом васионом. Подразумева се да као што је Бог *добар тисјодар* над целом васионом, тако и човек треба да буде добар господар света, и као што се у Псалму 103 описује како Бог брине за свако своје створење, тако и човек треба да се брине за створени свет.

Пост. 2 – Адам вегетаријанац

У Пост. 1, 29 човек добија заповест о исхрани: човек треба да је-

де биље што носи семе и плодове дрвећа; не помиње се да је човек јео месо. Према библијском извештају, први људи били су, како би се данашњим речником описало, вегетаријанци. Слично томе, на самом почетку животињама је дато да једу траву (1, 30). Прва глава Светог Писма завршава се констатацијом да је *веома добро* све што је створено.

Одмах затим, детаљнији наставак извештаја о стварању налазимо у Пост. 2. Ту се описује стварање Еденског врта, који према свим описима одговара једној, водом богатој, пустињској оазис: подводни извор истиче из врта и дели се у четири реке које напајају целу земљу, а у врту се налазе „свакојака дрвета лепа за гледање и добра за јело“. Господарски однос човека према животињама потврђује се и у Пост. 2: човек именује животиње што је на Старом Оријенту био чин исказивања преимућства, власти над неким. Међутим, човек и животиња нису непријатељи, јер човеку је поверен задатак да „чува“ (што значи одржава) поверени му врт

и животиње у њему, и да ужива у изобиљу његових плодова заједно са својом женом и животињама.

Пост. 3 – „трње и бодље“

Човеков пад о којем се говори даље у Пост. 3 доводи до поремећаја првобитних односа. Пре свега непослушност човека доводи до поремећаја односа са Богом: мушкарац и жена се од Бога крију, а раније су неометано разговарали. Као последица поремећаја односа са Богом, следи промена односа између мушкарца и жене, а затим између њих и читавог света: створени свет пушта „трње и бодље“ и није издашан као што је раније био, те ће човек јести хлеб у „зноју лица“. Пријатељски однос између људи и животиња се такође мења у непријатељски: „и још мећем непријатељство између тебе и жене“ (Пост. 3, 15) где они постају предатори једни другима и истребљују се у непрестаном сукобу.

Пост. 6–9 – Праведник спасава цео свет

Човеков пад наставља своје поразне последице у делима Каина братоубице и свих његових потомака до тренутка када Бог увиђа да су „све мисли срца људских свагда само зле“ (Пост. 6, 5). Тада наступа потоп који показује човека као јединог кривца за катастрофу, и којим нам библијски писац показује да делање човека има потенцијал да изазове велику катастрофу: *када „Господар“ свети створеној преши, са његовом пролашћу пролази и цео свет*.

Ипак, да један праведник у „мору греха“ може спасти и себе и цео свет, сведочи нам Постање 6–7. Ковчег (барка) у којем је Ноје са својом породицом и животињским паровима свег живог света представља *симбол света* у малом – као што човечанство као лош господар може упропастити цео свет, тако и један праведник може спасти цео свет.

Након потопа Бог обнавља савез са човечанством кроз савез са Нојем. После потопа дозвољено је једење мяса (Пост. 9, 3) уз услов да је животиња правилно заклана и да се не једе крв. Пошто је живот симболички означен крвљу, ово значи признавање Божијег апсолутног права над животом. *Допушћење убијања дозволило је Господар животиња човеку као део посебног савеза са Нојем, али не и као људско апсолутно право над животињом*. Опомене да човек треба да се односи хумано према животињи налазимо у Изл. 20, 10 где се говори да се волу који врше не затвара брњица. Приче Соломонове 12, 10 наводе да се „праведник брине за живот својег живинчета, а у безбожника је срце немилостиво“.

Човек – лош господар

Садашње еколошко стање у свету изгледа као потпуна супротност библијским идеалима. Убрзана индустријализација уз безбизирно трошење ресурса угрозила је саме основе постојања. Последнице се осећају на глобалном плану, те нам речи ап. Павла у Рим. 8, 22 да због нашег греха „сва твар уздише и тужи са нама до сад“ делују актуелније него икад. Штавише, да емисија угљен-диоксида изазива нагло топљење арктичког леда и повећава ниво мора јасно нам показује и најновији документарни филм у продукцији *Нешнал џеографика* са Леонардом ди Каприом у главној улози. Он, штавише, користи библијски наслов „Пре потопа“ (*Before the Flood*) чиме јасно асоцира на катастрофу описану у Пост. 6–9.

Библија, ипак, не може дати начине како да се користе обновљиви извори енергије, нити је задатак теолога да технички осмисли рационалније трошење ресурса, али може да апелује на свест човека о творевини и тиме коренито мења његово понашање постављајући нове обрасце понашања: творевина је дело Бо-

жије и устајањем на њу устајемо на самог Бога.

Угрожавање творевине је грех

У основи еколошких проблема лежи конзумеризам, односно потрошачки дух, што је у самој својој основи – грех. Човеку је дата могућност да располаже ресурсима земље, али то не чини као мудар домаћин као у Пост. 1–2. Пост. 2 нам говори о мирном суживоту човека и животиња, и како прво човек није јео месо него именовао животиње и бринуо о створењима. Решење за проблем прекомерног трошења може се тражити у *афирмацији Христа* и његовом додатном *преосмишљавању*. Поставља се питање да ли је концепт уздржања од животињских производа у дане поста довољан у савремено доба, или треба ли пост проширити на уздржање од коришћења пластичних кеса и флаша, лименки, на нерационално коришћење светла, грејања и енергије уопште?

Задатак Цркве је да лош однос човека према творевини препозна и оцени као грех. За сада један од ретких гласова у прилог овој теми долази од Васељенског Патријарха Вартоломеја, који у својим посланицама тврди да је сеча шума или истребљење животиња злочин против творевине и то јасно оцењује као грех. Због отвореног залагања за решавање еколошких проблема, организовања конференција и апеловања на православне хришћане добио је чак и надимак „зелени патријарх“.

Библија нам показује како је задатак хришћана да буду „чувари творевине“. То значи да хришћанин треба да буде мудар и добар домаћин творевине, а не лош. Потребно је да паметно троши и уздржава се од прекомерности и конзумеризма, да окупи добре људе и очисти реке, паркове и шуме. Једино тако, пуног срца, може славити Творца за дар живота и доброту његове творевине у Евхаристији. ■

– Нека питања из Старог Завета –

Судија Гидеон погубљује Завеја и Салмана, цареви мадијанске (Суд. 8), минијатура из Октагеуха [Осмокњижја] из 13. века (рукопис Vator. 602; 21 x 34 cm) (извор: gutenberg.org)

Судије

Проф. др Родољуб Кубаши

Судије су заправо биле народне вође, јунаци које је Бог подизао да би избавио народ. То су биле харизматичне личности обдарене храброшћу и мудрошћу, захваљујући којима су били у стању да ослободе Израил од тлачитеља.

У књизи се помиње дванаест судија – шест великих и шест малих

После уласка у Обећану земљу, Израилци су живели као заједница племена без средишње власти. То беше доба судија, које је трајало све до Саула – првог цара Израила. Племена су била у савезу који се заснивао на осећају међусобне припадности. Ковчег Савеза се налазио у Силоху, и он је био средиште савеза. Међутим, као места сабрања помињу се и Силох, Ветил и Миспа. Израилска племена још нису била освојила већи део територије које им је доделио Исус Навин. Утврђени градови и равнице биле су у рукама ханан-

ских владара. Израилци су живели у брдским и мање плодним пределима. У околини су живели други народи: Моавци, Амонци, Мидјани, Филистејци и други. У односу на већину осталих народа из окружења, Израилци су били слабије организовани. Одсуство средишње власти и каквог-таког административног апарата, у организационом смислу више-струко се негативно одражавало. Израилци су били слабо наоружани, нису били у могућности да се организованије баве одређеним пословима. Владала је нека врста анархије, о чему сведочи

библијски текст: „сваки чињахше што му беше драго“ (Суд. 21, 25). Пример одсуства поретка показује се у приповести о злочину становника Гаваје (Суд. 19, 1–30). Период судија трајао је отприлике стопедесет до двеста година. О њему се говори у *Књизи о судијама*, која се у Писму налази одмах после *Књиге Исуса Навина*.

Пре него што нешто више кажемо о судијама, важно је напоменути да се овде не ради о људима који су вршили судску власт у Израилу. Судије су заправо биле народне вође, јунаци које је Бог подизао да би избавио народ. То

Судија Самсон чељушћу магарећом побеђује Филистејце (Суд. 15, 14–16), живопис из римских катакомби (Via Latina), 4. век (извор: Википедија)

су биле харизматичне личности обдарене храброшћу и мудрошћу, захваљујући којима су били у стању да ослободе Израил од тлачитеља. У књизи се помиње дванаест судија – шест великих и шест малих. Велики су зато што се о њима више говори, и то су: Готонил, Аод, Варак, Геден, Јефтај и Самсон. Мале судије се само помињу у неколико редака. То су били: Самегар, Тола, Јаир, Авесан, Елон и Авдон. Припадали су различитим племенима. Списак судија не говори о томе да су они у континуитету владали један после другог. Наравно, и године које се помињу имају симболички карактер. Да би се приповести боље разумеле, битно је нагласити да се овде ради о племенским (епским) предањима, која су се првобитно усмено преносила. Касније су та предања записана и састављена у спис који је имао добро осмишљен теолошки оквир.

Наиме, пре него што почне приповедање о појединим судијама, писац у уводном делу говори како се Бог (Анђео Господњи) обраћа Израилу говорећи да их је „довео у земљу коју је обећао оцима“, а од Израилаца тражи да се „не хватају вере са становницима те земље“ (Суд. 2, 1–2). Ме-

ђутим, Израилци су, долазивши у све ближи додир са Хананцима, почели да практикују њихове култове, што је представљало кршење Савеза са Богом. У наставку писац говори: „Синови Израилеви чинише што је зло пред Господом, и служаше Валима. И оставише Господа Бога отаца својих, који их је извео из земље Египта“ (2, 11–12). Стога се „разгневи Господ на Израила и даде их у руке људима који их тлачише“ (2, 14). У продужетку писац даје теолошки оквир у који су уобличена ранија предања. Тако се пре деловања неког од судије каже: „И чињаху синови Израилови што је зло пред Господом“, што је доводило до тога да Бог кажњава народ на тај начин што их даје у руке неком од суседних народа. Кад се Израил нађе у невољи, понавља се типски образац: „Потом вапише синови Израилови ка Господу, и подиже Господ избавитеља...“. Сваки од судија успева да ослободи народ и тиме постаје његов избавитељ. Дакле, ствари се дешавају следећом логиком која се може изразити у четири речи: одступништво, казна, покајање и избављење. Тај образац се, уз мање приповедачке варијације, понавља у случају сваког судије.

Књига посредно најављује коначног Избавитеља, којег ће Бог подићи међу Израилцима у личности Исуса Христа

Књига о судијама је теолошки текст који на сликовит начин представља однос између Бога и Израила. Она, у том смислу, прати основну богословску линију присутну у Писму. Казна стално долази као последица човековог отпадништва, док је покајање пут ка избављењу. Међутим, ове приповести имају нешто посебно, што није толико наглашено у другим старосавезним списима. Прво, Израил је стално у позицији да се слободно определи да ли ће без Бога или са Богом. Не постоји нека сила која одлучује о човековом усмерењу, некакав усуд, чак ни сами Бог. Могућност избора му даје Бог. Однос између Бога и човека заснива се на слободи и љубави, макако то грубо изгледало, као што је случај у Књизи. Гнев и казна Божија су у функцији Израиловог повратка. Иако то наизглед личи на суровост са Божије стране, у основи се крије љубав према Израилу, што се види у томе да Бог безусловно прихвата покајање. Истовремено, реалистично је представљена људска поведљивост и склоност самовољи, као и потреба да се тек у невољи обрати Богу. Друга особеност ових приповести је то што се избављење дешава у личности коју Бог подиже Израилу. На имплицитан начин овде је присутна идеја избавитеља, који израста из самог народа. Израил се неће избавити својом снагом, него ће им Бог подићи неког ко ће их спасити. У том смислу, Књига посредно најављује коначног Избавитеља, којег ће Бог подићи међу Израилцима у личности Исуса Христа. ■■

– Из православне ризнице тумачења Светог Писма –

„Духовне жртве“

(1. Пет. 2, 5)

Проф. др Предраг Драгушиновић

У 1. Пет. 2, 5 читамо следеће: „... па се и сами као живо камење узиђујете у духовни дом, у свето свештенство, да посредством Исуса Христа принесете духовне жртве које су Богу угодне“. Очигледно је у питању метафора која се односи на Цркву („духовни дом“, „свето свештенство“). Како у том контексту разумети „духовне жртве“? На шта се мисли под тим?

Посланица 1. Петрова упућена је „изабраним дошљацима, расејаним по Понту, Галатији, Кападокији, Азији и Витинији“ (1. Пет. 1, 1). Посланица је, дакле, циркуларно писмо намењено црквеним заједницама северне Мале Азије (данашња Турска). Она је упућена највероватније из Рима који се симболички назива Вавилоном (5, 13: „изабрана Црква у Вавилону“).

Посланица и ситуација

Црквене заједнице којима је посланица упућена састављене су углавном од хришћана из незнабоштва. То се јасно види из неких навода у посланици: писац подсећа хришћане на „раније пожуде“ које су имали у „свом незнању“ (1, 14) и на то како су испкупљени од сујетног начина живота који су наследили од својих отаца (1, 18). Овакви искази тешко да су се могли односити на Јевреје, нарочи-

то када се узме у обзир 2, 10 где се каже: „ви који некад нисте били народ Божији“. Надаље, заједнице којима се писац обраћа налазе се у некој врсти избеглиштва или репресије: „проводите у страху време свога живота у туђини“ (1, 17) или „молим вас као странце и дошљаке“ (2, 11). У сваком случају, хришћани су препознатљиви у свом социјалном окружењу јер воде другачији живот (4, 4.16).

Нови народ Господњи

У посланици 1. Петровој у великој мери је присутан крштењски језик који указује на нови идентитет који су хришћани задобили „драгоцену крвљу Христа“ (1, 19). Врхунац теолошких излагања у посланици налази се у 2, 9 када се писац својим заједницама хришћана из незнабоштва обраћа на следећи начин: „А ви сте избрани род, царско свештенство, свети народ, стече-

ни народ, да објавите славна дела онога који вас је из таме призвао у своју чудесну светлост“ (2, 9). Овде је недвосмислено исказан нови идентитет Цркве, обновљени савез који је Бог склопио са својим народом на гори Синај (Изл. 19, 6).

Опонашање страдања Христовог

Тај нови народ Божији призван је да приноси „духовне жртве“ (2, 5): „... па се и сами као живо камење узиђујете у духовни дом, у свето свештенство, да посредством Исуса Христа принесете духовне жртве које су Богу угодне“. У 2, 4 се најпре каже: „Прилазите к њему, живом камену, који су људи додуше одбацили, али је пред Богом изабран и драгоцен...“ Ово је подсећање да хришћани којима је посланица упућена не треба да се чуде сопственим страдањима, пошто је Господ

Слике:

1. Христос позива Андреја и Петра, мозаик из 6. века, Црква Св. Аполинарија Новог, Равена (извор: Википедија)
2. Трагови малоазијског хришћанства – унутрашњост Цркве Пресвете Богородице у Кападокији, у данашњој Турској (извор: pinterest.com)
3. Ентеријер недавно откривене подземне кападокијске цркве, напуштене још у средњем веку, село Гореме [Goreme] у Турској (извор: christiantoday.com)
4. Малоазијска хришћанска уметност: стаклена тацна (10 cm) са позлатом – ликовима Ап. Петра и Павла, 4. век (извор: Метрополитан музеј / metmuseum.org)

у кога они верују и сам био одбачен од људи. Своја страдања, о којима је реч на неколико места у посланици (2, 21.24; 4, 13), хришћани треба да подносе имајући свест о томе да њихова судбина јесте у одбачености од окружења, баш онако као што је „угаони камен“, онај „камен који одбацише зидари, тај поста камен угаони“ (2, 7–8). Тако је стих 2, 5 смештен у литерарни контекст најпре апела хришћанима да прилазе Христу као живом камену (2, 4), а потом и експликацији Христовог страдања и прослављења на основу сведочанстава Старога Завета (Ис. 8, 14; 28, 16; Пс. 118, 22). Поента је у томе да сваки од ових старозаветних текстова, читан христолошки, показује да је Исус Христос тај камен, најпре одбачени, а потом прослављени. Исти старозаветни текстови појављују се и у другим новозаветним текстовима (Мт. 21, 41; Рим. 9, 33) што сведочи о томе да су

хришћански богослови у њима веома рано увиђали месијанско пророчанство остварено у личности Исуса Христа. Могуће је да је одабир стихова одговарао теолошкој интенцији раних хришћана, пошто је „камен“ био погодна реч да изрази христолошку веру ране Цркве, посебно ако се на јеврејском реч *'eben* („камен“) и реч *ben* („син“) повежу у исповедање вере: Син Исус је камен (стена).

Духовне жртве

Стога су „духовне жртве“ о којима је реч у 2, 5 у ствари подражавања страдајућих хришћана Мале Азије жртви Исуса Христа. Они сами су, наставши се у ситуацији прогона и страдања, „живо камење које се узиђује у духовни дом“, свети свештеници који приносе духовну жртву. Кроз крштење они су узидани у Христа, чинећи тако „духовни дом“ и делајући као „свето свештенство“.

Овде, свакако, није реч о свештенству као посебној црквеној служби, већ о свештенству којег је носилац сваки онај хришћанин који узидан у духовни дом приноси жртву страдања за Христа. С друге, пак, стране, „духовне жртве“ које приноси онај који страда за Христа су молитве и химне Богу. Писац подстиче страдајућу црквену заједницу да, када се окупља на сабрања, приноси такве „духовне жртве“, за разлику од незнабожачког окружења које приноси материјалне и животињске жртве својим боговима. Оба вида „духовне жртве“ – живот у подношењу страдања за Христа, као и молитве и благодарења Богу – представљају један ефикасан начин присуства Цркве у свету: „Владајте се добро међу многобошцима, да би управо у ономе зашта вас клеветају као злочинце, на основу ваших добрих дела, кад их сагледају, прославили Бога на дан похођења“ (2, 12). ■

Београдски ранохришћански мученици

Свети мученици Донат, Венуст, Ромул и Силван
(извор: agnos.ro)

Свети Донат и Венуст

Александар Цветковић

Стотине хришћана довођено је у Сирмијум не само из провинције Доња Панонија, чије је седиште био, већ и из других, околних провинција, да би им се ту судило.

Свети ђакон Донат, задужен за Цркву у Сингидунуму, био је ухваћен и бачен у тамницу.

Данашња Сремска Митровица, град на Сави близу границе са Хрватском, у првим вековима нове ере заузимала је изузетно значајно место у Римском царству. За једне цареве престони град (Галерије), за друге родно место (Декије, Клаудије II, Проб, Максимијан), Сирмијум је у очима Амијана Марселина (Ammianus Marcellinus), познатог римског војника и историчара старог века, представљао „славу мајку свих градова“.

Међутим, овај царски град је био, такође, и велико судилиште и стратиште многих хришћана у првим вековима. Галерије, сурови господар Сирмијума, један од царева за време Тетрархије, нарочито се истицао у прогону. Стотине хришћана довођено је у Сирмијум не само из провинције Доња Панонија, чије је седиште био, већ и из других, околних провинција, да би им се ту судило. Међу заробљенима су били и Свети Донат, ђакон из Синги-

дунума (Београд), и његов рођени брат Венуст, такође ђакон, на служби у Цибалији (Винковци).

Како је Блажени Јероним записао у својој *Марширолоџији*, као усрдни извршилац Галеријевих окупних наредби појављује се Викторијан, старешина, који је управо и послат од велможа да би започео прогон хришћана заједно са члановима паганског свештенства. Баш по његовој заповести, Свети ђакон Донат, задужен за Цркву у Сингидунуму, био је ухваћен и бачен у тамницу. У тамници је овај свети мученик остао целе ноћи будан узносећи молитве Господу, уједно крепећи и остале Христове војнике, ухваћене и заточене заједно са њим.

Сутрадан, одмах у зору, када су га довели старешини, овај га упита: „Донате, ко је тебе убедио да се одрекнеш култа наших богова које ми поштујемо, као и наши цареви?“

Блажени Донат одговори: „Ја не обожавам твоје богове, глупе и

неме, јер своје поштовање дајем само Господу мом, Исусу Христу, Сину Бога живог, који је једини, истинити и свемоћни Бог.“

Викторијан: „Пусти те будалаштине.“

Донат: „Ти си луд, и твоји господари су бесмислени.“

Понесен бесом, чувши овакав одговор Викторијан изрекче против њега најгору казну. Нареди да га убију одсецањем главе.

Толико окупности није могло, међутим, да задовољи Викторијанов бес који је кренуо да обиђе све градове у својој надлежности како би пронашао и погубио све остале хришћане. Тако је Викторијан дошао и у Цибалију (Винковци) и издао наредбу да се ухвати и Свети Венуст, брат Светог Доната. Чим је угледао светитеља, свирепи судија му рече: „Венусте, сети се да сам одрубис главу твом брату Донату. Размисли озбиљно и не оклевај да се приклониш нашим боговима које сви поштујемо као и наше вел-

Попрсје Св. Доната, Градски музеј у Чивидалеу, Италија (извор: wikipedia.org)

може; ако одбијеш, иста судбина те чека.“

Међутим, старешинине речи не само да нису уплашиле Венуста, већ му овај блажени јунак са још већом одлучношћу и жаром, као што ју је имао и његов брат Донат, одговори: „Живео Господ мој Исус Христос! Не знам за друге богове као што кажеш, пошто знам за само једног живог и истинитог Бога, Оца, Сина, и Светога Духа.“ Викторијан га прекиде и поново га позва да се поклати идолима. Свети мученик, знајући већ шта ће се догодити и који ће бити исход суђења, одговори судији да се не приклања немоћним идолима, већ да се поклања јединоме Богу Оцу, који влада небесима. Видевши да никако не може сломити Светог Венуста, а већ изван себе од беса, Викторијан нареди војницима да Венуста изведу изван града како би му одрубилу главу мечем. Пре тог страшног тренутка, Свети ђакон подиже руке ка небу и помоли се Господу да прими његову душу у Царство Небеско. Тако, Свети Венуст мученички заврши свој земаљски живот као и његов рођени брат Донат.

Грдно се преварио окрутни судија ако је помислио да ће са смрћу ово двоје свете браће бити избрисан њихов траг, као и њихово поштовање овде на земљи. Неки побожни људи сахранише њихова света тела на гробљу у Сирмијуму, које је убрзо постало место окупљања и светковања многих хришћана који су ту долазили да нађу укрепење, присећајући се жртве које су Донат и Венуст поднели за Господа. Тако је било

У жељи да упознамо јавност са помало заборављеним ранохришћанским светитељима Свете Православне Цркве са наших простора, дугујемо заиста искрену захвалност *Православљу*. Пре свега зато што нам је овај угледни православни гласник допустио да објавимо материјал који смо прикупили из више веродостојних извора, како би и православни Срби обновили молитвено сећање на мученичку кончину светитеља наше Свете Православне Цркве: Светих Монтана и Максима, Ермогена и Фортуната, Доната и Венуста који су сви били из Сингидунума (Београда), односно наши давнашњи суграђани. Консултујући текстове и студије историчара који се баве касном антиком и раним хришћанством ових простора, дошли смо, према нашем скромном суду, до недвосмислене чињенице да су сви светитељи били заиста историјске личности и да је већина од њих била у црквеном чину: Св. Монтан је био свештеник, Св. Фортунат, Донат и Венуст су били ђакони, док је Св. Ермоген био чтец. Такође, утврдили смо са великом прецизношћу где се делови њихових моштију налазе (простор северне Италије, Кливленд, САД). Сазнали смо, такође, да се налазе у црквеном календару и Синаксару Румунске Православне Цркве, *Руској Православној Енциклопедији*, као и у Синаксару Антиохијске Цркве.

Није, свакако, неважно споменути и чињеницу да се у свим књигама које су проучавале рано хришћанство ових простора, поред светитеља о којима смо писали, у истом контексту или временском периоду помињу и нама добро познати Свети Ермил и Стратоник које је наша Света Православна Црква увела у званични календар (26. јануар). Зато је наша велика и смирена молитвена жеља да се сви ови светитељи о којима смо писали, а реч је о нашим давнашњим суграђанима, ако Бог да и прилике дозволе, поименице уведу у наш црквени календар и Синаксар.

А ако буде воља Божија, да им се и једног дана одужимо тако што бисмо подигли и цркву посвећену овим мученицима чија су имена заувек записана у Књизи Живота.

све до краја V века када су варварски народи почели све чешће да упадају у римске територије, укључујући пределе око Сирмијума. Увидевши да су напади све чешћи, варвари све окрутнији и немилосрднији, локални народ је схватио да неће дуго опстати на својим огњиштима па је одлучио да спас пронађе негде на западу.

Уточиште су пронашли у северној Италији, тачније у градовима Аквилеја и Градо. Бежећи пред освајачима, хришћани тог доба са собом су понели и мошти многих светитеља са ових простора, па тако данас делове моштију светих Доната и Венуста можемо пронаћи у местима Чивидале (Cividale del Friuli) и Конкордија (Concordia) недалеко од Аквиле-

је, као и у Милану. Свети остаци Панонских светитеља, како их називају многи историчари, наишли су на велико поштовање становника, како градова тако и околних места, док је градић Чивидале узео за свога свеца заштитника управо Светог Доната.

У средњем веку, неколико турнира се одржавало у Чивидалеу, на дан Светог Доната 21. августа. У градским аналима стоји записано да је 1368. године донет статут по којем се морају сваке године организовати витешке игре на дан Светог Доната са учешћем витезова и војника. Свети Донат и Венуст прослављају се заједно – 21. августа по Грегоријанском календару, и у Источној и у Западној Цркви. ■■

Паштровски мученици — освештано семе нове обитељи

Игуман Димитрије Плећевић

Благословом Божијим и заступништвом Пресвете Богородице и паштровских мученика, Рустовска света обитељ умногоме се обнавља и узраста и чини диван украс паштровске горе и симбол вере и непобедивости православља.

Недалеко од Светог Стефана и древног манастира Пра-скице, окупана лепотом и свештеним сјајем, као стожер духовности, скривена у срцу паштровске горе, налази се Богородичина света обитељ Рустово.

Овај новоустановљени женски манастир, формиран око древне Цркве Успења Пресвете Богородице, има своју значајну и свету историју. Постоје индиције да се свети храм на овоме месту налазио још од древних хришћанских времена, с обзиром да је у овим крајевима још у доба апостола била развијена хришћанска мисија.

Паштровски мученици

Један посебан догађај који се збио током 14. века трајно је обележио паштровићку историју. У великом рату који се водио из-

међу Угарске и Венеције, челници Паштровића ставили су се на страну Венеције. Знајући да ће остати без заштите, угарски краљ Лудвиг је зарад освете наредио својим војницима да погубе све мушке главе у Паштровићима. Тада је према предању, које се брижљиво чувало међу племеницима, страдало око 1.400 душа. Иако предање тако вели, разлог страдања толиких људи могуће је потражити само у верским притисцима краља Лудвига на православне паштровићке породице.

На већ постојећем месту светиње, Паштровићи су сахранили своје мученике и у знак спомена на њих сазидали Цркву Успења Пресвете Богородице.

Вековно тиховање светиње

Током 15. или 16. века догодила се велика ерозија земљи-

шта која је оштетила цркву. Том приликом су вероватно страдали и значајни списи, који су о страдању паштровских мученика говорили. Потомци страдалника, чувајући спомен на своје свете и славне претке, обновили су цркву 1683. године. Велики земљотрес из 1979. године знатно је оштетио обновљену светињу.

Проналаском монашких гробница око цркве, са великом сигурношћу се може сматрати да је током средњег века, око Успењске цркве и моштију мученика постојао женски манастир.

Обнова манастира

Знајући за непроцењиви духовни и историјски континуитет овога светог места, Митрополит црногорско-приморски Г. Амфилохије благословио је да се терен око цркве рашчисти и да почне

Икона Пресв. Богородице са Богомладенцем „Благоухани цвет“

Икона Пресвете Богородице „Иверска“

градња конака манастира. Након обављених најелементарнијих радова за живот обитељи, манастир је основан 2004. године. Данас је то дивно уређен комплекс, са благочестивим и изузетно вредним и гостопримљивим сестринством, на челу са игуманијом Теодором.

Откривање светости и моштију мученика

Велика знамења Божија пратила су послове на устројавању обитељи. Приликом рашчишћавања терена и зидања, мајстори и сестре наилазили су на гробнице мученика. Све пронађене кости брижљиво су похрањиване.

Велики благослов пројавио је мученике. Из њихових светих моштију приликом налажења, а и потом, све до данас, пројављује се дивни миомирис, указујући да је ове свете мартире вере прославио сам Господ.

У многим јављањима вернима, мученици су осведочили светост

места и својих моштију. Управо те древне свете мошти, постале су семе нове обитељи.

У манастирској порти налази се параклис Св. Цара Николаја Романова, у чијој крипти су похрањене мошти паштровских мученика.

Чудотворне иконе Пресвете Богородице

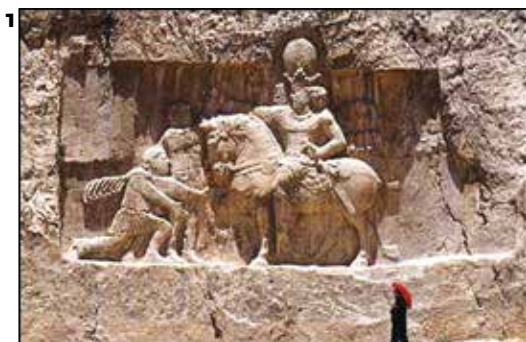
Рустовска обитељ чува и две знамените чудотворне иконе Пресвете Богородице „Иверску“ и „Благоухани цвет“. Иверска икона Богомајке је у манастиру од 2005. године, и неколико пута је изливала свето миро. Пред њом посебни благослов добијају бездетни парови, до данас је рођено преко 30 деце.

Икона „Благоухани цвет“ дар је манастиру од побожног брата хришћанина, који је купио потпуно оштећену и без лика. Спoјивши даске од иконе даривао је манастиру. До данас ова икона се из дана у дан чудесно обнавља.

Благословом Божијим и заступништвом Пресвете Богородице и паштровских мученика, Рустовска света обитељ умногоме се обнавља и узраста и чини диван украс паштровске горе и симбол вере и непобедивости православља. ■■

Цар и Часни Крст

Милена Сћефановић

Рани период хришћанског Римског царства обележила су три цара

У току Великог Васкршњег поста Црква прославља Крстопоклону недељу. У празничном календару обележава се Крстовдан, дан који је посвећен сећању на два значајна догађаја у историји Цркве. У једном, главна личност је Ираклије (610–641) цар РOMEЈА, чија је слава данас незнатна у односу на царе Констанина и Јустинијана.

Његова владавина оставила је одјеке епских аспеката. О Ираклију, непобедивом цару, ширила се легенда која је дуго живела. Спевани су му панегирици: од ђакона Св. Софије и хартофилакса (чувара архива) Георгија Писиде, његовог савременика, до Михаила Хонијата из XIII века. Ако је Јустинијан, улазећи у Св. Софију, изговорио: „Констанине, превазишао сам те!“, може се рећи да су у оно доба Ираклијеви успеси засенили Јустинијанову славу. Чак и Константинову.

Први крсташки рат

Хришћанство је дало нову снагу и обновило посустало Римско царство. Према римском поимању, религија (божанство) је била нарочито важна јер је гарантовала темеље власти и њено одржа-

вање, битна је за стабилност државе. Велика важност придавана је и војним победама. Тако је и Константин размишљао. Промислајући о хаосу паганске државе, окренуо се Богу уз чију помоћ је победио код Милвијског моста, *instinctu divinitatis* надахнут божанским подстицајем. Крст је био водиља и знак победе.

После златног доба Јустинијанове владавине, царство је било угрожено на северу нападима Словена и Авара, али највеће искушење били су Персијанци којима су владали цареви моћне династије Сасанида (226–651). Царска војска трпела је узастопне поразе од Персијанаца, старих непријатеља Рима (сл. 1), који преплављују источне провинције царства. Заузећем Сирије и Палестине, улазе у Свети град Јерусалим и односе најдрагоценију реликвију, Крст Господњи. То је био морални ударац за хришћане. Војска Хозроја II под управом генерала Шахрбараза стиже наспрам Цариграда, али нема флоту да пређе Босфор. Царство се налазило у потпуном расулу.

Овој тешкој ситуацији супроставио се нови цар Ираклије. Покренуо је отпор, окупио националну војску без најамника и, уз

нову војну тактику, са севера потиснуо варваре. Уз подршку Цркве и, како пише Острогорски, општи верски занос, објавио је крсташки поход и лично командовао у ратовању против Персијанаца који су заузели Свету земљу. Ушао је у Јерусалим, опустошен од непријатеља и продро на територију Персијског царства (сл. 2). У боју код Ниниве 627. године срушио је царство, разорио Ктесифон, његову престоницу, и торжествено ушао у Јерусалим и поново подигао Крст Господњи. Овај чин симболично је означио победнички завршетак првог верског рата хришћанске ере, што је тријумфално прослављено у Цариграду. Ова победа обележена је као победа хришћанства, а Ираклије је стекао право на титулу „Нови Константин“.

Коначним уништењем персијске моћи (ослабљено царство постало је лак плен исламских освајача), Ираклије је понео стару грчку краљевску титулу василевса, универзалног владара (мада је под Јустинијаном Византија означавана као универзална држава). Од тада, поред титуле автократора – самодршца она добија своје место у царској

титулатури. По први пут у том делу света успостављен је римски *dominium*, и успостављено је ромејско хришћанско царство на Истоку. Како каже Елен Арвелер, овај изванредан догађај превазишао је сва очекивања, надмашио све римске снове.

Ираклије је последњи август. Враћање грчкој титули означава прекретницу. Завршава се римски, а започиње византијски период. Грчки, језик народа и Цркве, замењује до тада званични латински вештачки одржаван, и већини становништва углавном неразумљив. Овим настаје велика културна промена (хеленизација) која ће утицати на идентитет Византијског царства.

У цара Ираклија величанствени бркови и брада

Браду почињу да носе рановизантијски цареви, али брада цара Ираклија била је његова одлика. Био је то зачетак „породичне браде“ епских размера (унук је добио надимак Погонат – Брадати), која се продужавала упоредно са годинама проведеним на трону. Обележила је експанзију личне владавине, али и царства. Брада постаје ознака части и достојанства, како је сматрано кроз цео средњи век.

Свакако, слава државе и њених царева огледала се кроз ковање квалитетног новца, који се у зависности од просперитета преносио и изван граница царства. Лик цара на новцу представљао је везу са народом, поданицима царства. На овој номизми са Ираклијевим ликом (сл. 3) види се заиста величанствен стил браде и бркова лепо обликованих и уврнутих на горе. Незаборавно. Подсећају на бркове старих Срба, Солунаца.

Име је знамење

Древно грчко име Нράклејос (Hērakleios), латинизоване форме Hēraklius изведено је од имена грчког митолошког јунака Хе-

ракла. Хераклиос или Ираклије, чини се прикладно име за цара познатог по војним успесима (дипломатским и административним). Мада, крије се ту још занимљивих аналогја:

Primo, истио име. Михаило Писида у *Ираклијади*, певајући похвале о војничким успесима против Персијанаца, у једној песми цара упоређује са Мојсијем који се бори са новим фараоном, у другој да је сличан Хераклу...

Secundo, божанско порекло. Херакле је по митологији полубожанство, син бога Зевса. Ираклије је василевс, Христов изабраник – цар на земљи, помазаник Божији чија је монархијска власт божанског порекла.

Tertio, херојска дела. Непобедивост. Херакле је ослободио свет од разних немани, а Ираклије ослободио царство и (макар привремено) повратио територије.

Хераклов култ у римском свету има дугу традицију. Био је изузетно популаран и поштован када добија официјелни карактер као *Victor Invictus* и *Triumphalis*. Постао је главни симбол нове царске идеологије у време Диоклецијана. Могуће је да је касније, под утицајем хришћанства и веровања у Бога Оца и Бога Сина, Јупитеру приписана улога као „владару неба“ (*rector caeli*) и Хераклу као „заштитнику земље“ (*protector terrarum*).

Јунак грчке књижевности Херакле је од две, изабрао стрму стазу врлине, кроз могућност обожења херојским делима и

Слике:

Сл. 1. Тријумф Шапура I над царевима Валеријаном и Филипом Арапином, рељеф, Накш-е Рустам, III век (извор: www.iranchamber.com)

Сл. 2. Битка између Ираклија и Хозроја (део циклуса Легенда о Часном Крсту), Пјеро дела Франческа, капела Св. Фране, Асизи, 1452–1466 (извор: Web Gallery of Art)

Сл. 3. Златни солид, на аверсу: Ираклије и Ираклије Константин, 629–631, на реверсу: Крст (извор: metmuseum.com)

патњом. Био је етички идеал киничара, лутајућих философа, који су послужили ранохришћанској иконографији саркофага на којима је Христос носио штап киничких философа када је чинио чуда.

Крст Господњи

Крст је постао оруђе владарске борбе против непријатеља. За Константина Великог доношење (једног дела) Часног Крста из Јерусалима у Цариград, пронађеног од стране царице Јелене (други спомен Крстовдана), постаје реликвија која доноси победу у рату. Ношен је у свечаним црквеним и званичним царским процесацијама.

Крст је Христов тропејон, трофеј и знак победе над непријатељем чије је оружје, телесну смрт и проклетство од прародитељског греха, обесио високо на Крст (Св. Јован Златоусти), као што је био антички обичај да се обележи победа над непријатељем постављањем на видљиво место дрвеног стуба, вертикале, са окаченим оружјем пораженог.

Христос је Крст носио на плећима, на њему је разапет и умро, победио смрт, сишао у ад – Васкрснуо!

Крст је главни и узвишени симбол хришћанства. У суботу треће недеље Великог поста, од давнина се износи и поставља на средину цркве, да му се поклонимо, да га целивамо и сетимо се смисла Крста Христовог. ■■

Топлички устанак – нејач против силе и оружја (23. део)

Шта је видео грчки лекар

Анђоније Ђурић

Потресно сведочење др Атанасијадеса, који је био у српској санитарској служби, па је после повлачења војске остао у Приштини

Прочитано је и саслушање Тодора Цветковића-Ђорђевића, из Горњег Водна у срезу скопљанском, који се предао енглеским трупам. Служио је у српској војсци, најпре у 7, а затим у 19. пуку. Био је заробљен, али је 20. априла 1917. године успео да побегне.

Он овако сведочи:

„За побуну у Србији чуо сам око 15. марта, када сам био у кући на одсуству. Речено је да има око 20.000 побуњеника, да су узели Лебане и дошли близу Лесковца, али га нису освојили јер је посади стигла помоћ. Побуна је пошла ка Нишу и из Софије су упућене трупе да је угуше. По причању, у побуни су учествовале и жене и девојке, па и деца. Најзад су Бугари савладали буну и завели страховит терор, палили су села редом, уништавали све. Видео сам један воз пун жена и девојака српских код Ниша, да иде за Бугарску. То су становници побуњених крајева, који су послати у Малу Азију. Код војника се говорило да је буну дигао неки српски генерал који је остао у Србији и извршио организацију у овим крајевима...”

Саопштено је и сведочење Митрона Андонова, редова 12. чете, 3. батаљона, 47. пука 2. тракијске дивизије, Бугарина који је пребеглао Србима на Солунски фронт:

„Знам да је било 10.000 побуњеника, да су имали четири топа које су ископали из неког

гробља близу Ниша, и митраље... Побуњеници су заробили 800 бугарских војника. Побуна је угушена после две недеље. Међу побуњеницима је било и преобучених жена које су изазивале дивљење и код наших, бугарских војника. Те врлине српског народа и војника бугарски официри су често износили пред војнике, пребацујући нам да ми немамо такву истрајност и да нисмо кадри да поднесемо такве ратне тешкоће као српски војник и српски народ. Бугарски војници су клонули духом, мада су у бољим околностима од Срба који су морали и отаџбину да напусте, али се ипак боре за ослобођење свог народа...”

Сведочење руског војника

Овом приликом наведено је сведочење једног Руса, заробљеног на Галицијском фронту, па је из ропства побегао на Солунски фронт:

„Знам да је било побуне у округу нишком. Чуо сам да је на једном месту било око 500 људи са митраљезима, да је бугарска војска дошла са положаја и тукла се са њима. Око 4.000 Срба је похватао и упућено у Малу Азију, а ја сам видео око 100 људи, већином цивила, како их Бугари трпају у воз и шаљу у Малу Азију. Жене и децу упутили су у стару Бугарску.

У Нишу су комите порушили мост на Нишави, због тога не раде трговине и сељаци не долазе на пазар. У Нишу сам видео порушене куће од артиљерије. Куће су порушили Немци, у часу кад су комите бациле мост у ваздух. Три села близу Мораве спаљена су, а становништво ових села побијено, њихова стока отерана у Бугарску...”

Потресно је сведочење доктора Атанасијадеса, Грка, који је био у српској санитарској служби, па је у време повлачења српске војске остао у Приштини. Касније је прешао у Швајцарску. Свој исказао је 5. новембра 1917. године:

„Чим је побуна избила, Бугари су одмах почели интернирање мушког становништва, жене су хапсили. Прве недеље су интернирали све мушкарце од 15 до 90 година и терали у Малу Азију. Позатварали су све жене српских председника општина.

За време свог бављења у Нишу лично сам видео да Бугари по 5–6 пута дневно протерују групе Срба од 300 до 400 лица, које су спроводили за Бугарску. Ту је било дечака од 15, 16 година, а и стараца од 60 до 65 година. Са овим људима нисам могао да разговарам, али су Бугари причали да све ове људе терају у Малу Азију...”

Посланицима је предочено и саслушање Јордана Поповића, ђака Призренске Богословије, родом из села Кожља, среза и окру-

Наставак фељтона Антонија Ђурића о Топличком устанку

— Поводом
стогодишњице устанка —

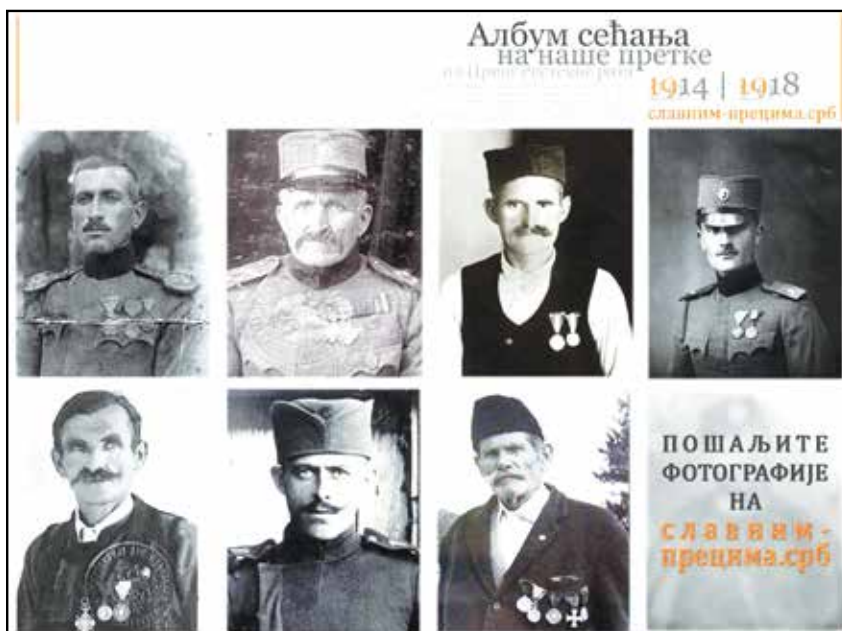
(претходни дељеви фељтона,
1–22, објављени су у новинама
Српске Патријаршије *Православље*
од броја 1171–1172 (1–15. јануар
2016. године) до броја 1194
(15. децембар 2016. г.))

га скопског, војника 3. чете 1. батаљона нераспоређених војника допунске команде у Микри, сина свештеника Тодора у Кожљу:

„За време повлачења српске војске 1915. године, ја сам се као ђак Призренске Богословије затекао у Призрену. Одатле сам интерниран и одведен у Скопље, па сам после неког времена пуштен и живео слободно у свом селу све до септембра 1916. године, када сам регрутован у бугарску војску. Као регрут упућен сам на обуку у Велико Трново, у 18. пешадијски допунски пук.

У марту 1917. године упућена је једна чета из мог пука на фронт као допуна резерве 5. дунавске дивизије, која се налазила на положајима код Ђевђелије, према Гуменци у селу Хуми. У тој чети био сам и ја. У пролазу кроз Ниш, где смо се задржали један дан, баш у време кад је угушивана побуна српског народа у околини Ниша, видео сам да у вароши нема ниједног грађанина, виђали су се само војници.

У неколико дворишта видео сам пуно сељака дотераних и војском опкољених, из околних села. Тада сам прочитао из штампаног и излепљеног плаката којим се саопштава да ће се сваком оном ко прокаже устаничке војводе одмах дати награда од 5.000 лева, а у тим плакатима уцењени су и још неки официри и вође побуњеника, али се ја њихових имена не сећам.

Том приликом разговарао сам са једним бугарским војником који ми је рекао да је и он учествовао у угушивању побуне. Он је, дакле, био један од оних крвника који је почео да се исповеда: палили су домове, убијали жене и децу, па ми је казао да су једној жени — само се не сећам у коме селу — из руку отели мало дете и ово на њене очи изболи бајонетима, а жену силовали. Таквих и овоме сличних недела, по казивању овог војника, било је у многим местима...

Побегосмо у неки кукуруз

О пробијању кроз непријатељску позадину и ношењу извештаја Косте Војиновића српској Врховној команди, Вуковић је испричао следеће:

„Нас седам на челу са попом Димитријем Димитријевићем кренули смо преко села Домишевине на стару српско-турску границу, па кад смо њу прешли, ударисмо једном планином, изађосмо на Ибар преко села Војмислић и Бање, па на Колашин и Придворицу у пећкој нахији. Одатле, преко Ораховца, на Велику Орчу, манастир Свету Тројицу у село Селинић испод Шар планине, затим овом планином између Тетова и Гостивара.

У Тетовском пољу, између Тетова и Гостивара, примете нас Арнаути и нападу из пушака. Том приликом побегосмо сви у кукуруз, и кад је ватра од стране Арнаута престала, дигнемо се из кукуруза, али попа Димитрија, потпоручника Пипера, Петра, кога смо звали Грк, и Ратка Стефановића нигде није било. Да ли су изгинули или су пребегли на другу страну, или су их Арнаути похватили, ни данас не знам...

Оне ноћи по нападу, пошто нисмо могли да нађемо попа Димитрија и остале, ја, Прока Планић и поднаредник Влајко Владисављевић пођемо даље, те ударимо на реку Вардар коју пређосмо и ударисмо на планину Сува гора. Њоме смо ишли неколико дана све ноћу, а где је пусто и дању. Кад смо били код једног арнаутског села, ту нас нападне 40–50 Арнаута са пушкама и секирама.

Ово је било око 10 часова пре подне. Искористисмо један грњак у који се сакрисмо и ту остадосмо до 10 часова увече, без хлеба и воде. Кад је мрак увелико пао, кренули смо даље том планином и дошли до близу Кичева. Ту погрешисмо пут и ударисмо десно, тако дођосмо до близу Дебра.“

— наставиће се —

Велики рат

Део особља ваљевске ратне болнице из 1915. године (извор: Блиц)

Шатор војне полске болнице у Ваљеву (извор: Народни музеј у Ваљеву)

Смрт на Колубари

Да се ова епидемија догодила у Сједињеним Америчким Државама или у западној Европи, данас бисмо о томе имали на десетине холивудских блок-бастера, на стотине књига и новинских текстова. Нажалост, догодила се у Србији, у којој је, у очима светске јавности, све мало, па чак и једна оваква несрећа. Сем тога, догодила се у јеку Великог рата, још већег зла, па није чудно што се данас о њој веома мало зна.

Многи савремени историчари верују да је непријатељ након неуспеха на фронту намерно оставио својеврсног Тројанског коња, односно да је против Србије почео и неку врсту бактериолошког рата, забрањеног по тадашњим, али и данашњим ратним конвенцијама. О томе су сведочили и бројни очевици, страни лекари, хроничари и новинари, који су крајем прве ратне зиме дошли у Србију с намером да помогну. Између осталих и доктор Арчибалд Рајс, швајцарски криминолог и форензичар, доктор Лудвик Хиршвелд, пољски бактериолог, док је шеф британске војне мисије у Србији, доктор Вилијам Хантер, установио да пегавог тифуса у Србији, пре доласка Аустроугара, готово и није било. А управо тај податак указује на то да је епидемија, можда, и намерно изазвана. Наиме, од 16.000 рањених и болесних аустроугарских војника који су се затекли у Ваљеву уочи уласка српских

трупа, по наредби царских власти, евакуисано је 12.000 рањеника, инвалида и тек оперисаних пацијената. Међутим, остављена је већина болесних, заражених трбушним тифусом, шарлахом, дизентеријом, повратном грозницом или неком другом болешћу. Већ тада су уочени и први случајеви пегавца, који је најпре почео да се шири међу аустроугарским војницима.

Након уласка аустроугарских трупа у Србију, нарочито након Церске и Колубарске битке, у Ваљево су се сјатиле десетине хиљада избеглица из Мачве, Подриња и Поцерине. Градске улице биле су претесне за толики број људи. Већина је зиму проводила у разрушеним кућама, под надстрешницама или у шупама, неретко и под ведрим небом. У таквим околностима, потпомогнута благом зимом без снега и без икаквих услова за личну хигијену, епидемија се муњевито ширила. Понајгоре, о природи пегавог тифуса тада се веома мало знало у

светској стручној јавности, а међу српским лекарима још мање. Није било вакцина, лекова, а понајмање искуства у превенцији и заустављању болести.

„Након Колубарске битке и повратка српске војске у Ваљево затечена је стравична слика“, каже доктор Владимир Кривошејев, директор Народног музеја у Ваљеву. „Аустроугари су разрушили и опљачкали све што су могли, а заузврат су оставили несахрањене лешеве, гомиле цркотина по градским улицама и готово четири хиљаде својих болесника.“

Ваљево је тих дана личило на огромну болницу, јер је свака зграда, хотел, школа, магацин, кафана или касарна у центру града претворена у болничко одељење, а свака улица у болнички ходник. Број оболелих се већ средином децембра 1914. године попео на седам хиљада, да би у јеку епидемије, током јануара и фебруара 1915. године, болест достигла врхунац. О хиљадама

Надежда Петровић са санитетским особљем у Ваљевоу
(извор: Народни музеј у Ваљевоу / valjevo-hospital.org)

Смртоносна бела ваш — Пегави тифус је заразна болест коју прате дуготрајна температура, главобоља, осип и поремећај свести. Узрочник обољења је бактерија рикеција, коју преноси бела ваш настанујући се махом у шавовима одеће. Епидемија углавном настаје у претрпаним насеобинама, у ратним условима, избегличким камповима и свуда где је хигијена лоша.

заражених бринуло је свега двадесет шесторо лекара, од којих је епидемију преживело свега петоро. Болнице су биле крцате, а пацијенти су смештани где год се могло, по ходницима, таванима, подрумима... Многи од њих остали су у дворишту, испред болница, под шаторима или на отвореном. Епидемију су потпомогле и исхитрене, често и погубне одлуке самих власти. Не познајући праву природу болести, а с циљем да се варошица растерети толиког броја придошлих, лакше оболели су пуштани кућама, а аустроугарски заробљеници разврставани широм земље. То је и допринело да се болест муњеви-то прошири по целој Србији. Најкритичније је било у Ваљевоу, али ништа боље није било ни у другим градским центрима, посебно у Нишу или Крагујевцу. Болнице су свуда биле премале да приме велики број оболелих, лекара је било премало, а општи санитарни услови били су очајни. У крајњој оскудици лекова, стручног

особља и искуства, смрт је косила без предаха. Брзо је било јасно да Србија не може сама да се избори с последицама епидемије. Већ почетком 1915. године Влада је упутила драматичан позив светској јавности и затражила помоћ. Истовремено, у Паризу, Лондону, Њујорку и другим светским градовима, организоване су добротворне акције, приређиване изложбе, прикупљана новчана и медицинска помоћ, а о свему је ревносно писала и европска штампа. Позив за помоћ наишао је на велики одјек. Убрзо су у Србију стигле бројне медицинске екипе, али и појединци, лекари и добровољни болничари. Међу првима је дошао холандски хирург Аријус ван Тинховен са својом лекарском екипом, дански тим на челу с доктором Вилијаом Теодором Мелгардом, пољски супружници Хана и Лудвик Хиршвелд, француски пуковник инфектолог доктор Колет, добро-

Американац и Надежда — У Ваљевоу је тих дана боравило много лекара, хуманитарних радника и добровољних болничарки. Многи од њих остали су светао пример човекољубља и личне жртве. Остао је запамћен доктор Семјуел Кук, Американац који је одбио да прими вакцину говорећи да је она потребнија српским војницима. Његово тело и данас почива на брду Видрак изнад Ваљева. Једна од њих је свакако и академска сликарка Надежда Петровић, која је своју кичицу заменила болничким мантилом и завојима. Добровољна болничарка из два балканска и светског рата оглушила се на позив Врховне команде и убеђивање породице да оде из Ваљева и земљи помогне на неки други, лакши начин. Почетком априла 1915. преминула је, заједно са својим болесницима од пегавог тифуса.

Др Семјуел Кук
(извор: Блиц)

вољне болничарке из Шкотске, Русије, САД, Француске... Многи од њих заувек су остали у Ваљевоу и сахрањени су заједно са својим пацијентима. Истовремено, гробари су радили даноноћно. Већ у фебруару на гробљу изнад града, на брду Видрак, није било ни стопе слободне земље где би могао да се ископа нов гроб. Због великог броја сахрана власти су забраниле употребу црквених звона, јер би практично звонила без престанка, али су градске улице и даље биле закрчене погребним поворкама и мртвачким сандуцима. Док је посмртне опреме уопште било. У завршној фази болести, на тек основаном гробљу у Кузмановачи мртви су сахрањивани у заједничке гробнице, само са оним што су имали на себи, а затим поливани кречним млеком.

Mulieres Sanctae: историја настанка и развоја покрета *беџина*

Лазар Нешић

Упркос темељеном и опширном истраживању које је спроведено задњих деценија у области средњовековних духовних покрета, још увек није могуће сасвим прецизно одредити све битне координате извора, развоја и настанка покрета *беџина*

Прича о такозваним „бегинама“ (латински „*beguinas*“, холандски „*begijn*“, француски „*béguines*“), необичном женском духовном покрету, почиње негде почетком дванаестог века на Западу. Религиозни препород, нови духовни жар и жеља за независношћу од уских институција Западне Цркве ће одзвањати широм старе Европе. Долази до драматичне појаве и раста духовности и мистицизма. Неретко, све ће попримити силу снажне страсти за другачијим, новим и божанским. Ипак, како то често бива, конкретне историјске околности нису ишле на руку наведеним тежњама. За разлику од племства које је врло лако проналазило пут до богатих манастира и монашких редова, обичан народ се тешко организовао у верске заједнице. Нарочито је то био случај са женама. Ипак, упркос невероватном броју манастира и монахиња, женски цистерцитски, доминикански и фрањевачки монашки редови нису били у стању да приме и нађу место свим женама које су биле надахнуте наведеним религиозним покретима. Година 1215. доноси забране нових форми „*vita religiosa*“. Узалуд. Ови јуридикчки актови имали су само супротан ефекат.

Упркос темељеном и опширном истраживању које је спроведено задњих деценија у области средњовековних духовних покрета, још увек није могуће сасвим прецизно одредити све битне координате извора, развоја и настанка покрета *беџина*. Понајвише разлог почива у немогућности именовања њихових осни-

вача и вођа. Слепа тачка историје. Нешто из ове приче је заувек изгубљено. Ипак, много тога је добро познато. Историја *беџина* је неодојиво повезана са историјом такозваних „бегара“, мушког пандана наведеног женског духовног покрета. Ни једни, ни други нису познати по изузетним харизматским вођама. У овом групама ће доминирати заједништво, а не индивидуални квалитети.

Класичан опис етапа у развоју *бегинског* покрета долази из пера историчара Е. В. Мекдонела. Према његовој типологији, прва етапа представља спонтани одговор на верски и религиозни препород у дванаестом веку. Побожне жене нису биле обавезиване заветима, нити правилима, нити су нужно одбацивале брачни живот. Ове жене нису одбацивале свет, већ су остајале да живе у свету према јеванђелским заповестима, издржавајући себе неком врстом рукодеља. Другу етапу, на почетку тринаестог века, карактерише организовање *беџина* у мање заједнице које су биле духовно усмераване од стране монаха и клирика. Свака заједница је имала своје оригинално правило живота, рада, молитве и зарађивања. Ове групе су стекле нарочиту подршку међу монашким редовима овог доба. Трећа етапа је означена развојем *бегинских* заједница под званичном епископском и секуларном влашћу. Долази до писања и усвајања званичних правила и типика који су се разликовали од заједнице до заједнице. Четврта етапа је период парохијске организације – с краја тринаестог и почетка четрнаестог

века – и масовног развоја *бегинских* заједница, које су на појединим местима заузимале читаве географске области (такозвана „*бегинска села*“ – „*begijnhof*“), са својим капелама и клирицима.

Две другачије типологије помиње Жан-Клод Шмит, на основу истраживања својих претходника који су говорили о „стабилним“ (тј. *беџинама* које су живе у заједницама) и „нестабилним“ (тј. *беџинама* које су живе луталачким животом) религиозним женама. Према мишљењу овог аутора, *бегине* су пристизале из две различите друштвене класе: стабилне *бегине* од богатих, а нестабилне од сиромашних. Прве су припадале правоверним круговима, док су друге биле подложне многобројним јересима.

Данас постоји научна сагласност да су почеци *беџина* око 1200. године, у областима које обухватају Лијеж, реку Рајну и јужне Алпе, као и северну Француску и Бохемију. Витални центри *беџина*, али и *бегара*, у ово доба су били градови попут Келна и Париза. Иако нису били формално организовани у званичне заједнице, *бегине* и *бегари* су касније били повезивани са многим групама које су чиниле јерес такозваних „слободних духова“. У Јужној Европи сличне групе су се називале „*humiliati*“. Једна група, пак, чини изузетак, интегрисан и формиран од стране Цркве. Били су то *фрањевци* – то јест *фрањевачки* монашки ред – чији су оснивачи *Фрања Асишки* и *Клара Асишка*.

Колико год се званична Црква на Западу упињала да сузбије рефор-

маторске групе и покрете, као и нову духовност, бегине и друштво ће остварити неповратни утицај на широке масе. Бернард Мекцин говори о овом тренду као о „некој врсти демократизације мистичког начина живота“. Као и увек, управо су жене биле привучене новим могућностима развоја духовног живота и учешћем у различитим религиозним фракцијама. Оно што је званична Црква, на многим животним и духовним пољима ускратила, нови покрети духовности су ставили на располагање свима који су били за то заинтересовани. Довољан је само један пример: тамо где је официјелно свештенство бранило женама приступ свештеничким чиновима, онде им је покрет „слободних духова“ нудио нешто много боље, наиме, непосредан приступ самом Богу.

До данас није сасвим јасно зашто је изабрано име „бегине“, те се још увек воде академски спорови око тог питања. Неки истраживачи верују да је име везано за јерес „катара“, секту из области јужне Француске, која је својим женским члановима пружала велике могућности у црквеној каријери. Ово уверење се временом изменило, али је могуће да име „бегина“ остаје као референца на оне жене које су сачувале независну врсту ауторитета у поменутој групи. Смисао имена наставио је да се мења током година, све до 1230. када су широке народне масе почеле ове жене називати „бегинама“ и 1245. када су саме бегине стале себе овако именовати.

Судећи према дотупним изворима, бегине су изворно називане „светим женама“ (*mulieres sanctae*) које су неговале духовност у приватности својих домова (многе од њих ће живети са својом породицом) или заједничких насеобина (групе људи сличног менталитета и светоназора су оснивале бројне заједнице које се нису бавиле само духовношћу, већ и активним друштвеним ангажовањем). Касније, ипак, доминирају заједничке насеобине које подсећају на класичне средњовековне манастире, иако бегине нису у свему пратиле оновремене монахе и монахи-

ње. Класичан пример је непостојање завета безбрачности међу бегинама, те необавезност сталног пребивања унутар зидина манастира. У свему осталом, следио се углавном монашки идеал сиромаштва, суровог аскетизма, молитве, рада и милосрђа према потребитима.

Наравно, у овим праксама ће доминантно место имати јеванђелски идеал и Христова заповест о бризи за ближње. Саме бегине су себе издржавале сопственим (углавном мануелним) радом и пословима, као што су: ткање, предење, шивење, обућарство, преписивање рукописа и други занати. У народу су стекле велико поштовање, па нису изостали ни богати дарови разних ктитора и њихових симпатизера. На овај начин су оне (будући сасвим обичне жене, врло ретко из племства) успевале да издржавају своје куће и насеобине, сасвим независне од великог новца и моћи званичних монашких редова и црквених администрација.

Ипак, све је имало своју цену. Можда је управо оваква независност донела и осећај елитизма и духовне аристократије који ће красити потоње бегине. Или је макар био такав утисак (пређашњих и садашњих) посматрача са стране. Био је то неизбежан парадокс живота бегина: с једне стране, смирење у сиромаштву и служењу другима, с друге стране, херметична и аристократска духовност за малобројне. Једнако верујемо да савременог читаоца ово не треба да чуди, пошто се сличне праксе и ставови срећу међу готово свим мистичким групама, покретима и појединцима.

Бегине су у већини случајева биле писмене, а оне најутицајније међу њима и врло образоване. Иако углавном нису поседовале знања из латинског језика, ипак је свака од бегинских ауторки владала позамашним теолошким вокабуларом. Довољно је само бацити поглед на списе жена међу којима су: Маргерит Порет, Хедвига из Антверпена и Беатриса из Назарета.

Како свака прича има свој крај, и бегине су временом дотакле свој зенит и опадање. Све је почело суко-

Цртеж бегине из књиге *Des dodes dantz*, штампане у немачком граду Либеку [Lübeck] 1489. године (извор: [wikimedia.org](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Des_dodes_dantz.jpg))

бима са црквеним властима. Пошто су се њихове групе повећавале (како бројчано, тако и према утицају на Цркву и друштво у целини), различите интересне групе су у њима виделе конкуренцију и претњу. Еклисијалне власти су инсистирале на томе да се бегине потчине постојећим монашким и религиозним редовима, али ни један од ових редова и група није желео да има посла са женама којима (према њиховом гледишту) недостају утврђена дисциплина, правила и стриктна духовност.

У овом светлу је нарочито значајан црквени сабор у Вијени (1311–1312). Међу његовим многим одлукама и декретима које се баве тада актуелним црквеним проблемима и јересима, за случај бегина је посебно важан декрет под називом *Sum de quibusdam mulieribus*.

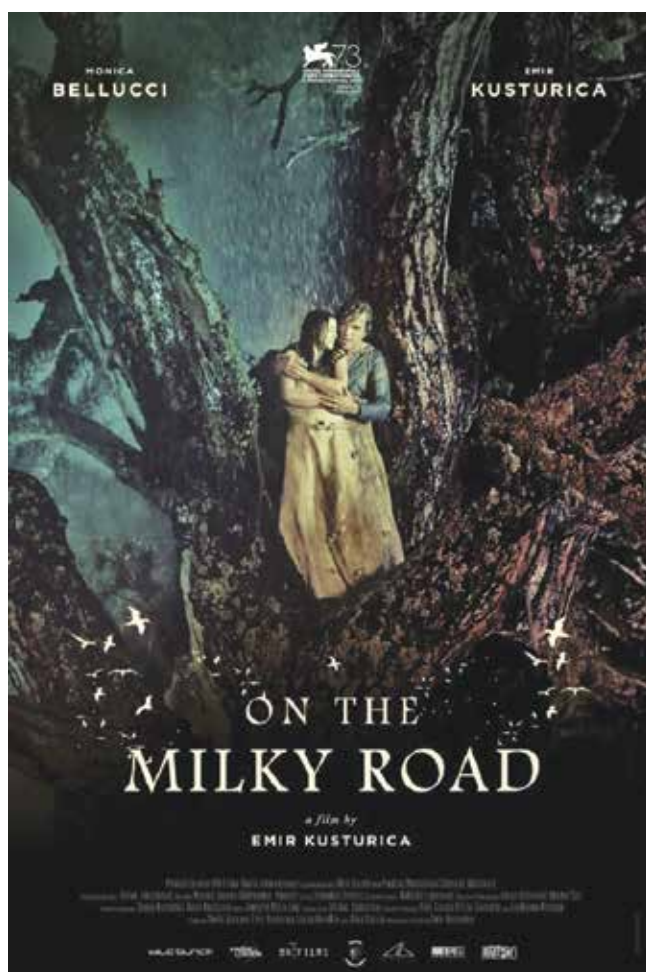
На сцену историје тада ступа чувени Жак де Витри и стаје на страну бегина, бранећи их и предлажући им да за себе потраже папску ауторизацију, илити одобрење. Такође, предложено је да се ставе под духовну контролу црквених проповедника и исповедника, као и администратора светих тајни. Тако је целокупни живот бегина потпао под контролу званичне Цркве. Убрзо је граница између великих манастира и бегина била готово избрисана. ■■

О филму *На млечном путу* Емира Кустурице

др Александар Раковић

Филм је светску премијеру имао 9. септембра 2016. на 73. Филмском фестивалу у Венецији. Српска премијера је одржана 16. јануара 2017. на 10. Међународном филмском и музичком фестивалу Кустендорф у Дрвенграду на Мокрој Гори. У Београду је први пут приказан 24. фебруара 2017. када је њиме отворен 45. Фест.

Размишљао сам да ли као професионални историчар и познавалац популарне културе имам довољно знања да разматрам Кустуричине вишеслојне уметничке идеје? Уколико се охрабрим да напишем, да ли ће моја тумачења бити сасвим погрешна а коментар о филму недовољно квалитетан? Када се гледалац суочи са великим делом које аутор, Емир Кустурица, назива својим „политичким тестаментом“, може ли бити претенциозан уколико се подухвати задатка да напише приказ?

Са супругом Јованом дуго сам разматрао догађаје у филму, ликове, појаве, слике, симболику, асоцијације. Неколико дана смо о томе дискутовали па је тако сазрела моја намера да ипак напишем приказ филма.

Филм *На млечном путу* Емира Кустурице је сниман у Републици Српској и Републици Србији,

у појасу од јужне Херцеговине до југозападне Србије. Емир Кустурица игра главну улогу. Поред Кустурице главне улоге тумаче Моника Белучи, Слобода Мићаловић и Мики Манојловић. Музику је компоновао Стрибор Кустурица.

Редитељ Емир Кустурица каже да се кроз филм провлаче три истините приче: „Прва је биографија жене која је бегала од генерала СФОР-а, који је био заљубљен у њу. Друга је о Србину из Коњица, који је терао овце у минско поље да би га прешао и трећа о човеку из Авганистана, који је преживео захваљујући томе што је хранио змију.“ Кустурица је ове три приче уподобио тако да су с његовим генијалним фантазијама стопљене у нераздвојиву целину.

Филм је светску премијеру имао 9. септембра 2016. на 73. Филмском фестивалу у Венеци-

ји. Српска премијера је одржана 16. јануара 2017. на 10. Међународном филмском и музичком фестивалу Кустендорф у Дрвенграду на Мокрој Гори. У Београду је први пут приказан 24. фебруара 2017. када је њиме отворен 45. Фест. Потом је почело биоскопско приказивање широм српских земаља.

Филм *На млечном путу* даје љубавну, богољубиву, родољубиву, слободољубиву, истинољубиву и правдољубиву поруку. Љубав је, дакле, централна тема филма. Љубав мушкарца према жени, љубав жене према мушкарцу, љубав према Богу, љубав према новом животу, љубав према српској нацији и држави, љубав према слободи, љубав према истини, љубав према правди. Све те љубави чине вертикалу људског достојанства.

Све те љубави не могу, наравно, остати без изазова који у

филму започињу ратним сукобима. Они асоцирају на распад југословенске државе (1991–1995). Кустурица хрватске војнике приказује у црним униформама, истоветним оним које су носили усташки бојовници у Другом светском рату. Кустурица тиме прави пуну симетрију између Павелићевих и Туђманових идеја без икакве намере да у том смислу буде лажно политички коректан. Кустурица о томе даје истинит исказ.

Сурове балканске поделе догађају се, према Кустурици, у уоквиреном простору и у протоку времена који је утврдила Аустроугарска. Наиме, аустроугарски сат, гломазна старудија из времена црно-жуте окупације Босне и Херцеговине, и даље откуцава у такту југословенских подела. Сваки покушај да се та злослутна справа заустави, завршава се дубоким посекотинама и тровањем рана Милене (Слобода Мићаловић) и Невесте (Моника Белучи) које не могу да зарасту природним путем. Семе зла које је посејано из Беча, за тровало земљу и људе, није искорењено. Али, не оличавају зло само аустроугарски механизам, усташке униформе и исламистички главосеци.

Зло се огледа и кроз домаће локаторе који усмеравају савремене иностране агресоре. Зло се може огледати и кроз гуске које се купају у туђој крви, као о асоцијацији на бројне водене којекаких организација које су се током деведесетих година 20. века, али и све до данас, надимале од америчких долара, британских фунти, немачких марака и европејских евра. Кустурица, међутим, о гускама каже нешто сасвим другачије: „То да гуске чекају да неко закоље свињу и да скоче у крв како би привукле муве да би могле да доручкују, јесте прича која се десила у миру, али ми се чинило да она некако због те крви и сталног жртвовања, иде јако добро уз рат.“ Кустурица ме

није убедио у ово. Имам у виду сцену с ћурком у његовом филму *Завеш* и једно презиме исписано као графит изнад ћурке.

Савремене иностране убице, у Кустуричином филму приказане у скупоченим униформама и опасане различитим оружјем, немилосрдно су – док су говорили енглеским језиком – пржиле људе који су се радовали доласку мира. Реч је о асоцијацији на британске специјалце у црном. С тим у вези, једна од песама коју су Коста (Емир Кустурица), српски војник који на магарцу преноси млеко за своје саборце, и његови ратни другови певали била је: „На овом свету неће бити рата кад не буде Великога брата“.

Специјалци у црном – нећемо погрешити ако подвучемо да је Кустурица преко њих указао на НАТО пакт – уништавају сваког ко им се нађе на путу. Њихове терористичке тројке устремљују се и на љубав мушкарца и жене. Њихова намера да униште љубав Косте и Невесте симболизује исконско зло оличено у НАТО генералу, који наређује ликвидацију жене јер није могао да је освоји. Кроз лов на двоје људи који им нису учинили ништа нажао, од херцеговачког крша до Светог бора на Каменој Гори у југозападној Србији, уочава се и српско страдање које не познаје границе. Тунел кроз који се пролази из Херцеговине ка Србији, може служити као двосмерни пролаз ка уточиштима српског народа.

Костина и Невестина љубав носи хришћанску поруку везаности мушкарца и жене. Док их терористичка тројка лови, у њиховом односу не недостаје пожртвовања. Њихова љубав није, дакле, само романтична. Када се Невеста дави у рибарској мрежи, кријући се у реци од евроатлантистичких тројки, Коста је спасава ризикујући свој живот. Када Коста поломи ногу, Невеста га носи на својим леђима. Коста јој каже да то „не-

ма смисла“, а Невеста му одговара: „Ма пусти, то је љубав.“

Кустурица је успешно у свој филм убацио причу о змији која је спасила једног младића у време Совјетско-авганистанског рата (1979–1989). Наиме, млади совјетски војник, који је био кувар, хранио је змије остацима хране. Током мркле ноћи једна од змија га је чврсто обавила тако да не може да се помери. Када је свануло, змија је отишла својим путем, а младић у страху одлази ка логору где је све чланове јединице затекао убијене. Змија му је, по тој причи, спасила живот. Као што је змија, у Кустуричином филму, српском војнику Кости на истоветан начин спасила живот. Заузврат, наравно, јер је пила млеко исцурело из канти које су пробушили непријатељски хици. Та иста змија није успела да спаси живот и Невесте коју су, заједно с Костом и стадом оваца, евроатлантистички војници након хајке утерали у минско поље.

У моменту Невестине смрти, Коста пада у очај и корача ка смрти, али га на том месту зауставља пастир који му скреће пажњу да се нико неће сећати те велике љубави ако и он оде у смрт. Десет година касније, Коста је српски калуђер чији је подвиг да тешким херцеговачким камењем, које носи узбрдо, прекрије минско поље на којем је страдала Невеста. На његовом православном монашком путу, који се догађа сада, сусреће се са медведом с којим дели храну из уста. Тај медвед би могао симболизовати повратак Русије на Балкан, као што би Костин нераздвајни соко могао симболизовати физичку, моралну и родољубиву снагу српског народа.

Моника Белучи је глумила на српском језику. Тиме нам је пуно учинила. Но, и Емир Кустурица је пуно учинио њој тиме што ју је позвао да глуми у српском и православном филму. А њих двоје пуно су учинили нама. Филм *На млечном џуџу* Емира Кустурице је ремек-дело. ■■

Трибина у Дому омладине Београда

Социјална
димензија
аврамовских
религија

Дарко Сшефановић

У четвртак, 23. фебруара 2017. године, у Клубу Дома омладине Београда одржана је трибина на тему „Социјална димензија аврамовских религија“, у организацији Светосавске омладинске заједнице Архиепископије београдско-карловачке и Дома омладине Београда. О овој веома значајној теми говорили су презвитер доц. др Александар Ђаковац (Православни богословски факултет, Београд), рабин Исак Асиел (Синагога „Сукат Шалом“, Београд) и др Муамер Халиловић (Центар за религијске науке „Ком“, Београд). Модератор трибине је био г. Бојан Вићентић (СОЗ Архиепископије).

Презвитер доц. др Александар Ђаковац започео је своје излагање говорећи о социјалној доктрини и њеном односу према друштвеној реалности из православне перспективе, наводећи рано друштвено хришћанско стање и социјалне изазове који су најјасније описани у Светом Писму. У раном хришћанству брига за социјалне проблеме није била тако јасно изражена, управо због тога што су хришћани били једна мала заједница. Ипак, рана Црква се старала за сиромашне, а као пример тога може послужити скупљање прилога за сиромашне хришћане у Јерусалиму, које је прикупљао ап. Павле на својим мисионарским путовањима. Отац Александар је истакао да су хришћани своје разумевање идентитета проналазили пре свега у есхатолошкој перспективи, односно у Царству Небеском. Своје концизно излагање о. Александар закључио је речима да је милосрђе основ хришћанске социјалне доктрине.

Рабин Исак Асиел, главни рабин Јеврејске заједнице у Србији, у свом излагању је истакао да је приметно да се у савременом добу акценат све више ставља на економски добитак уместо на достојанство људске личности. Давањем десетог дела својих прихода, доприноси се ширењу друштвене правде, и кроз ту редистрибуцију добара спроводи се Божија правда на земљи. Такође, „пошто се рука која даје увек

налази изнад, рука која даје не треба да познаје онога коме даје, да би се на тај начин избегло психолошко осећање понижености руке која прима милостињу“. Библија нас подучава да активно и константно чинимо добро, а не да будемо пасивни посматрачи своје средине.

У свом излагању др Муамер Халиловић је подсетио да је при анализи социјалне димензије једне религије неопходно одговорити на два питања: да ли друштво као скуп појединаца уопште постоји и, ако постоји, која је његова улога у религији? Он је напоменуо да је питање о самосталном постојању друштва као једне целине заправо филозофско а не социолошко питање. Разматрајући одговоре на питање о постојању друштва, др Халиловић спомиње четири могућа одговора: екстремни индивидуализам, умерени индивидуализам, социологизам, и одговор по којем се верује да и друштво и појединци поседују објективно постојање. То објективно јединство које заиста постоји јесте друштво. Своје излагање др Халиловић закључио је освртом на шест периода социјалне мисли у исламу.

Након наведених излагања, трибина је настављена динамичним дијалогом у Клубу Дома омладине. ■■

У парохијском дому Храма Св. Саве у Београду

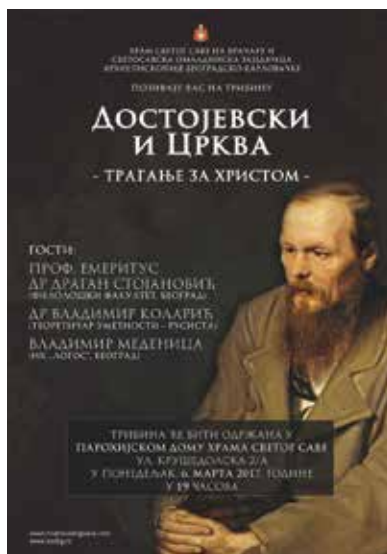
Достојевски и Црква: трагање за Христом

Дарко Стефановић

У организацији Храма Св. Саве на Врачару и Светосавске омладинске заједнице Архиепископије београдско-карловачке, одржана је 6. марта 2017. године, у парохијском дому Храма Св. Саве, трибина на тему „Достојевски и Црква: трагање за Христом“. О овој теми надахнуто су говорили проф. емеритус др Драган Стојановић (Филолошки факултет, Београд), др Владимир Коларић (теоретичар уметности – русиста) и Владимир Меденица (ИК „Логос“, Београд). Уводну реч на овој изузетно посећеној трибини дао је о. Далибор Стојадиновић, парох при Храму Св. Саве.

Проф. др Драган Стојановић се у свом излагању усредредио на поједина места из живота и дела Достојевског која се односе на трагање за Христом, а између којих постоји повезаност. Др Стојановић је изложио тешкоће у којима се нашао млади Достојевски због своје револуционарне делатности. „На робији је имао право да уз себе има само једну књигу, а то је, наравно, Библија. Ту Библију је добио од стране једне жене док је стајао са осталим робијашима у колони, и чувао ју је као светињу до краја свог живота... На основу каснијих истраживања једног од његових биографа, приликом проверавања означених места у тој Библији, биограф је закључио да га је највише привлачило Еванђеље по Јовану и места где се говори о љубави.“

Др Владимир Коларић, говорећи о значају Достојевског као писца, дотакао се и његове улоге у стварању модерне руске државе. „Достојевски је највећи траг оставио на тај начин што је покренуо руску религијску

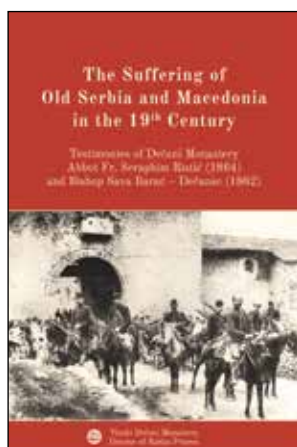
философску ренесансу. Руска филозофија с краја 19. века и све до револуције у Русији, а након револуције и у емиграцији, видела је Достојевског не само као весника, него и активног учесника духовне обнове, некога ко Русима даје идентитет, а који је везан за веру. То је била њихова жудња за изгубљеном домовином... Они су тражили код њега правац који би следили, који би им помогао да обједине свој корпус и да у будућности створе једну нову Русију.“

Владимир Меденица је, говорећи о односу Достојевског и вере, односно термину „над-уметности“, говорио и о посебним одликама руске душе. Да би се схватило дело Достојевског,

мора се пре свега разумети време и простор у којем је живео и стварао. „Достојевски није био религиозан. Он је био верник – човек вере. Пошто је Достојевски дете вере, сва сумња која се провлачи кроз његова дела је реторичка, те је на тај начин и питање о Христу и истини такође реторичко. Он унапред зна оно о чему се пита, јер је он човек вере. Романи Достојевског су романи тајни, и ту постоји један скривени лик који је, заправо, Достојевски као уметник или, боље речено, као онај уметнички остатак у њему, јер Достојевски далеко надилази уметност онако како смо је ми до сада дефинисали.“

Узевши у обзир изузетну посећеност трибине, и пажњу са којом је пропраћена од стране публике, намеће се закључак да би овакве скупове са подједнако релевантним предавачима требало чешће организовати, а на чему ће СОЗ Архиепископије активно радити и у будућем периоду.

The Suffering of Old Serbia and Macedonia in the 19th Century

Testimonies of Dečani Monastery :
Abbot Fr. Serafim Ristić (1864) and
Bishop Sava Barač – Dečanac (1882)

Манастир Високи Дечани,
Епархија Рашко-призренска 2016.

118 стр. ; илустр. ; 21 cm

Превод дела: 1. Плач Старе Србије
/ Серафим Ристић ; 2. Садање
несретно стање у Старој Србији
и Македонији / Сава Дечанац

ISBN: 978-86-87343-13-9

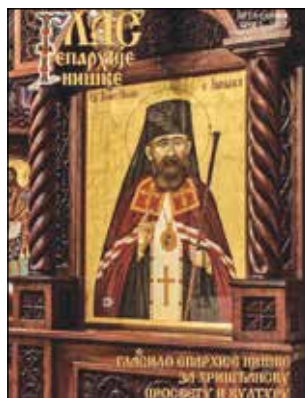
Књига се састоји од два историјска сведочења дечанских игумана: *Плач Старе Србије* из 1864. године игумана Серафима Ристића и *Садашње несретно стање у Старој Србији и Македонији* из 1882. Епископа Саве Бараћа Дечанца, а приложено је и његово писмо Берлинском конгресу 1878. Преводом ових текстова, дечанско братство је започело малу историјску едицију на енглеском језику чији је циљ да се на основу обимне документације, сачуване у архивама манастира Високи Дечани, додатно расветли новија историја, како овог манастира, тако и Косова и Метохије у овом периоду. Документоване жалбе

ондашњих Дечанаца на свакодневна убиства Срба, отмице и силовања, пљачке и паљевине, нападе на цркве и манастире, упућена су тадашњој „међународној заједници“, прва султану Абдул Азизу, а друга представницима земаља слободне Европе.

Књига је намењена пре свега представницима међународних цивилних и војних мисија на Косову и Метохији, страним историчарима и политичарима, као и бројним страним посетиоцима манастира.

Историјске текстове на енглески језик превео је монах Софроније Копан (Соран), трудећи се да задржи архаични дух којим су писани. Такође, пажљивим избором папира, фонта, графичког обликовања, дизајнер Иван Јовановић је врло успешно прилагодио изглед књиге теми о којој говори.

П. Д.

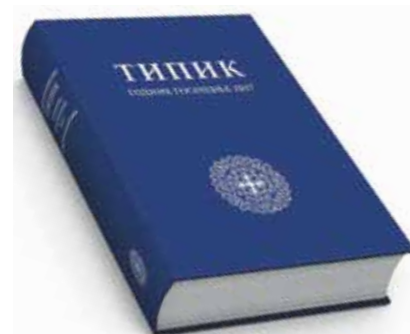

Глас Епархије нишке

Нови број гласила за хришћанску просвету и културу *Глас Епархије нишке* изашао је из штампе. *Глас Епархије нишке* је најстарији епархијски часопис у Српској Православној Цркви, а први број прве серије објављен је далеке 1899. године. Овај, шести број пете серије објављен је са благословом Његовог Преосвештенства Епи-

скопа рашко-призренског Теодосија, администратора Епархије нишке. Издавач је, као и у претходним серијама, Епархија нишка, а нови број уредила је новооснована Медијско-информативна и мисионарска служба „Глас“ Епархијског управног одбора Епархије нишке, на челу са уредником др Ивицом Живковићем. Лектуру је извршила Милена Мишић Филиповић, а дизајн и компјутерску обраду Срђан Павловић. Часопис излази једном годишње. Овај број је састављен у штампарији „Пунта“ у Нишу.

Извор: Епархија нишка

Типик – богослужбене напомене за годину Господњу 2017.

Приредио Стефан Ћосић

Београд :
Свети Архијерејски Синод
Српске Православне Цркве, 2017

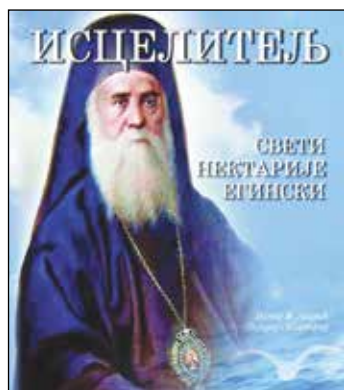
1072 стр. ; 24 cm

ISBN: 978-86-7295-057-1

У издању Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве из штампе је изашао *Типик – богослужбене напомене за годину Господњу 2017*. *Типик* је намењен свим литургијским заједницама у којима се редовно поју

богослужења. Циљ издавања *Тики* је да се свето богослужење обавља по речима Апостола Павла: „Све нека бива благообразно и по реду“ (1. Кор. 14, 40).

Извор: *сц.срб / vbs.rs*

Исцелитељ Свети Нектарије Егински

Ненад В. Андрић

Исцелитељ свети Нектарије Егински: есеји са поклоничких путовања на Егину и у Камаризу, о животу светог Нектарија Егинског, митрополита пентапољског, и његовим чудима у наше дане : акатист и молитве

Рецензент: Епископ аустралијско-новозеландски мр Силуан (Мракић)

Фотографије у књизи:
Надежда Дедеић, Катарина Андрић

Ваљево 2016

130 стр. ; илустр. ; 21 cm

ISBN: 978-86-918521-1-5

По благослову Епископа ваљевског Милутина, пред читаоцима је књига која је дело протојереја-ставрофора Ненада Андрића, који је, водећи већ низ година верујући народ на поклоњење Светом Нектарију, постао сведок утеха Божијих које се изливају на оне који с вером приступају овом великом угоду Божијем.

У овој књизи читалац ће имати прилике да заједно са оцем Ненадом пође на духовно поклоњење до Егине, да преживи и осети велике радости и утехе које прота Ненад живописно излаже.

Књига садржи више од 150 фотографија на 133 стране у пуном колору, путопис на Егину са есејима оца Ненада, интервју са старцем Нектаријем из Камаризе, описе чуда Св. Нектарија, акатист и молитве за здравље и пород.

Извор: *сц.срб*

Прир. М. П.

Срби – руски војни заповедници од времена Петра Великог до Октобарске револуције

Душан Бабац

Медија центар „Одбрана“,
Београд 2016

206 стр. : илустр. ; 24 cm

Збирка: Библиотека
Војна књига; књ. бр. 2071

ISBN: 978-86-335-0534-5

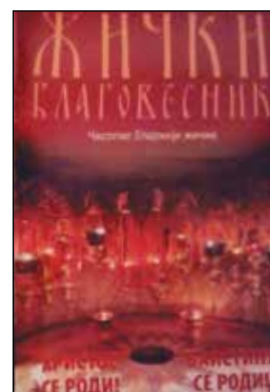
Душан Бабац обрађује тему српско-руских војних односа на специфичан начин: дајући биографије појединаца – Срба на војној служби у Руској империји. Посебну пажњу аутор је посветио столећу од Пе-

тра I до Александра I, блиставом по руску војну славу. Од одређивања руских граница са Кином до победничког уласка руске војске у Париз, учешће српских официра у руској војсци на истакнутим командним положајима није промакло погледу марљивог истраживача. Обнављањем српске државности почетком 19. века, долази до смањивања броја српских досељеника у Русију, али су појединци и њихови потомци учествовали и даље у значајним догађајима руске војне историје, све до краја династије Романов.

У књизи су обрађене биографије 65 Срба генерала и адмирала у царској војсци Русије.

Извор: Медија центар „Одбрана“ /
odbrana.mod.gov.rs

Прир. М. П.

Нови број Жичког благосвесника

Из штампе је крајем 2016. године изашао нови број *Жичког благосвесника*, часописа Епархије жичке.

Поред садржаја посвећених празнику Рођења Христовог, ту су и текстови посвећени темама из историје Цркве, богословља, веронауке (радови наставника и ученика), разних области културе, превода, прикази књига, као и Летопис богослужења Епископа жичког.

Извор: Епархија жичка /
<http://eparhija-zicka.rs>

ВАТИКАН

Изложба о менори

Јеврејска заједница Рима и Ватикански музеји организују заједно изложбу под називом „Менора: богослужење, историја и мит“. Изложба ће бити постављена у Ватиканским музејима од 15. маја до 23. јула 2017. г. Посетиоци изложбе моћи ће да виде преко стотину предмета међу којима су религиозна документа, свећњаци, камене плоче из јеврејских катакомби у Риму, саркофази, древно римско стакло и слике. Експонате ће организаторима позајмити многи светски музеји, укључујући и Лувр из Париза и Националну галерију из Лондона.

Фокус изложбе биће 2000 година стар камени блок на којем је урезана менора, седмокраки свећњак. Током изложбе биће истражена и легенда о златној менори. Менора игра важну улогу у историји Јевреја током периода Римског царства, како са религиозне тако и са културолошке тачке гледишта. Менора је, такође, имала битну улогу и у хришћанском свету. Менора је осликана на зиду резиденције папе Александра VI. Међу интересантним експонатима је и барелеф који је недавно откривен у Галилеји, у једној синагоги из првог века. С обзиром на то да је римски Јеврејски музеј мали, у њему ће бити изложено само 10 радова. Осталих 120 експоната биће приказано у изложбеном простору Ватиканског музеја на Тргу Светог Петра.

Ову изложбу су крајем фебруара најавили кардинал Курт Кох, шеф папског Савета за промоцију хришћанског јединства и Рикардо ди Сењи, главни рабин Рима. Заменик директора Ватиканских музеја, Арнолд Неселрат, рекао је да ће ова изложба показати како верске заједнице могу да оставе своје несугласице по страни и да сарађују.

Извор: worldreligionnews.com

САД

Монах спасава рукописе

Страдање и распад многих заједница у различитим деловима света од успона тзв. „Исламске државе“ довело је до тога да су многи антиквитети угрожени или чак уништени. Један амерички бенедиктинац, о. Колумба Стјуарт [Columba Stewart], залаже се да се такво стање промени.

Отац Колумба Стјуарт управља непрофитном организацијом *HMML* [Hill Museum & Manuscript Library] у Минесоти, која је посвећена чувању угрожених рукописа на микрофилму и у дигиталном облику, и до сада су чланови ове организације фотографисали више од 140.000 комплетних рукописа, односно више од 50 милиона руком писаних страница.

Иако су људи у Ираку и Сирији уплашени због рата и прогона, и често неповерљиви према странцима, поготово људима са Запада, ипак су свесни колико је отац Колумба посвећен старим рукописима. Како је он рекао: „То што сам монах сврстава ме у сасвим другачију категорију. Људи схватају да је не представљам неку велику компанију или империјалистичку културну агенцију.“

Са тим је уско повезана и идеја његове непрофитне организације да локални људи буду обучени да воде рачуна о рукописима, и да их чувају и да они њима рукују. Отац Стјуарт наводи да он и његови сарадници никада не додирују рукописе, већ да то раде припадници оних народа чији су рукописи. Локални људи за то добијају и плату и поносни су јер и сами учествују у очувању старих рукописа.

Када је о. Стјуарт 2011. године пришао једном сиријском хришћанском манастиру, монаси тог манастира су његов долазак видели као прилику да спасу своју историју – јер су због про-

гона многи сиријски хришћани морали да напусте своје домове у Сирији и Ираку. Њихови рукописи представљају део сиријског културног и верског идентитета.

„Ове књиге су нам оставили наши Свети Оци“, објашњава Шимон Чан [Shimon Çan], шездесетпетогодишњи библиотекар, калиграф и преписвач и један од подржавалаца пројекта дигитализације. „Наша је дужност да представимо ова блага свету како бисмо младима препустили да схвате мудрости којима ови рукописи одишу.“

Организација *HMML* је у протеклих 13 година деловала на многим местима – у Турској, на Балкану, а у Индији су недавно тимови ове организације фотографисали 10.000 рукописа исписаних на листовима палме. У Етиопији су дигитализовали Јеванђеља Гарима за које се претпоставља да су најстарији сачувани етиопски рукописи.

Године 2013. организација *HMML* почела је да дигитализује исламске рукописе и до сада је фотографисано више од 300.000 исламских рукописа који су били угрожени након што су исламисти заузели град Тимбукту у Малију 2012. године.

Као последица деловања исламских терористичких организација на просторима Блиског истока, изгубљено је или уништено 2.000 рукописа од укупно 6.000 које је организација *HMML* успела да дигитализује у Ираку између 2009. и 2014. године. Други рукописи који су дигитализовани у Сирији су можда такође уништени.

Отац Стјуарт каже да се труди да не мисли о томе јер га та чињеница јако узнемирава. „Али би било још болније“, каже он, „да чујем да је уништено нешто што нисмо фотографисали – јер би то значило да је тај рукопис неповратно изгубљен.“

Кадер Саламех [Khader Salameh], библиотекар Библиотеке ал-Калиди [al-Khalidi Library] у Јерусалиму, где организација *HMML* тренутно дигитализује збирку од 1.200 исламских, отоманских и персијских рукописа, каже да иако су многи ови рукописи у вези са исламском религијом, „они нам такође помажу да разумемо културу дру-

штва из времена када су били написани... ова дела не припадају искључиво Арапима, муслиманима или Палестинцима. Она су наслеђе за читав свет“.

Отац Стјуарт, који каже да га овај посао емотивно исцрпљује, ипак има упечатљив циљ: он жели да створи најсвеобухватнију колекцију дигитализованих рукописа. Он зна да би таква колекција била од великог значаја за научнике, али се исто тако нада да би она могла допринети бољем разумевању између хришћана и муслимана.

„Ако не нађемо заједничке тачке, увек ћемо се задржавати на површним разликама. Наставићемо да живимо у страху и да сумњамо једни у друге“, каже о. Стјуарт додајући: „У прошлости односи нису увек били лаки, али да би могли да живе заједно треба да уче из периода када су живели заједно.“

Извор: aleteia.org

ИРАК

Пронађена палата цара Сенахирила

Године 2014. године исламски терористи у Мосулу, у Ираку, срушили су грађевину за коју и хришћани и муслимани верују да је гроб пророка Јоне. Убрзо затим, терористи Исламске државе почели су да копају тунеле испод тог локалитета тражећи неке драгоцености. Недавно је та област ослобођена од јарма тзв. Исламске државе. Археолози верују да су на поменутом месту наишли на остатке древне палате асирског цара Сенахирила, који се помиње и у Светом Писму.

Овај храм налази се на врху брда у источном Мосулу, које је саставни део старог асирског града Ниниве. Када је ирачка војска недавно поново освојила источни Мосул, откривено је да су цихадисти нанели велику штету овом локалитету.

Промоција листа *Благовесник Југа Србије*

У конаку лесковачке цркве у петак, 24. фебруара 2017. г., одржана је промоција *Благовесника Југа Србије* – листа Мисионарског центра Свети краљ Милутин. *Благовесник* излази повремено већ пет година и ово је десети број. Сваки број је тематски конципиран, па је тако и овај посвећен нашем нобеловцу Иви Андрићу. Јереј Мирослав Јовановић, који је главни и одговорни уредник листа, окупио је у редакцију младе људе из Лесковца, студенте универзитета јер је желео је да им да прилику и испрати их у ономе у чему су добри – писању, па су тако Милош Павловић, мастер историјских наука који тренутно ради као вероучитељ и Тамара Анђелковић, филолог, говорили о својим радовима. Вече посвећено нашем нобеловцу Иви Андрићу испраћено је аплаузима, уз читање духовних песама чланова Библијске школе: Мимице Стефановић и Зорана Јовановића. Мисионарски центар Св. краљ Милутин је на јако леп начин представио своју духовну мисију, и у будућности планиране одласке на Свету Гору.

Милица Бојословић

Овај локалитет је ископан два пута: године 1852. под отоманским градоначелником Мосула, а 1950. године је ирачко Одељење за антиквитете поново вршило ископавања, али ни једно ни друго истраживање није досегло до ове старе палате. Ирачки археолог Лејла Салих [Layla Salih] сада је открила плоче са клинастим писмом за које се сматра да потичу из периода Асирског царства, тј. из 672. године пре Христа, и то на основу тога што је на њима описана обнова Вавилона након што га је цар Сенахирим разорио.

Остаци гроба Св. пророка Јоне у Мосулу, испод којег су пронађени остаци грађевине за коју археолози претпостављају да може бити палата цара Сенахирила

Палата је изграђена за Сенахирира, проширио ју је његов син Асархадон (681–669 пре Христа.), опет обновио Асурбанипал (669–627), а делимично је оштећена током коначног пада Ниниве 612. године. Нинива

је била један од најбогатијих градова на свету током Сенахиримове владавине, и његов војни поход против Јудиног царства описан је у Светом Писму. Након тога, Сенахирим цар асирски дошао је и ушао у Јуду, „опколио је утврђене градове, и мишљао је их освојити“ (2. Дн. 32, 1).

– „Овде се налази богата историја, не само у декоративном камену. Сада имамо прилику да коначно истражимо ову богату ризницу првог светског великог царства, из периода његовог највећег успеха“, наводи професорка Еленор Робсон, председник британског Института за проучавање Ирака.

Врло је вероватно да су исламски терористи опљачкали многа блага које се налазе у палати и у тунелима, али оно што је остало биће детаљно проучено. Међутим, стручњаци морају брзо да раде, јер изгледа да постоји ризик да се тунели уруше.

Према ирачким регионалним властима Курдистана, припадници Исламске државе оштетили су или уништили око стотину светих места током своје двогодишње терористичке владавине, јер не разумеју или их не занима поштовање реликвија и светих места. Они су такође затворили све мосулске музеје и културне центре.

Извор: pravoslavie.ru / сџц.срб

ГРЧКА

Кућа Свете Филотеје отворена као музеј

У недељу, 19. фебруара 2017, Архиепископ Атине и све Грчке Јероним отворио је Музеј Свете Филотеје Атинске, монахиње и мученице из 16. века. Овом догађају присуствовало је неколико архијереја Грчке Православне Цркве и Цариградске Патријаршије, као и представници власти. Након Литургије, у част Свете Филотеје, Архиепископ Јероним свечано је отворио музеј у породичној кући покровитељке и заштитнице грчке престонице, како преноси вебсајт Грчке Православне Цркве ecclesia.gr.

У свом говору Архиепископ је истакао како је отварање музеја разлог за радост, додајући да ће „они који посете ову кућу сазнати да је у 16. веку, у време ропства, једна жена успела да учини огроман подухват и да постане узор свима нама“.

Нови музеј се налази у вили из времена отоманског јарма, а вила је припадала породици Венизелос, једна је од ретких архитектонских наслеђа из османског периода и најстарија је кућа у Атини. У музеју ће се налазити и добротворна установа Атинске Архиепископије, која је од сада под заштитом Свете Филотеје, и биће инспирисана њеним примером вере, човекољубља и солидарности у време окупације и озбиљне немаштине у којој се тада налазио грчки народ.

Извор: pravoslavie.ru

ЈЕРУСАЛИМ

Рестаурација Гроба Господњег биће завршена до Велике Суботе

Настojатељ Руске духовне мисије у Јерусалиму, Архимандрит Александар (Јелисов) изјавио је да ће рестаураторски радови на кувуклији Гроба Господњег бити завршени на време за Васкрс,

преноси руска информативна агенција *РИА Новости*. Тако ће се вековима стара традиција да православни Патријарх јерусалимски уђе у Господњи Гроб на Велику Суботу испоштовати и ове године, као што је то било и до сада.

„Сва дешавања у вези са прославом највећег празника – Васкрса – за све вероисповести треба да се обаве на време“, рекао је Архимандрит Александар. Пасха – Васкрсење Христово ће ове године бити прослављена 16. априла, док Јерусалимска Православна Патријаршија планира да рестаурација буде окончана 22. марта 2017. године.

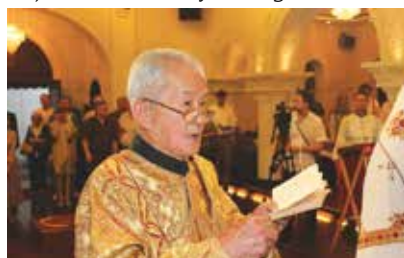
У свом садашњем облику кувуклија је саграђена 1810. године у Цркви Светог Гроба. Овом тренутном рестаурацијом надгробна плоча је померена први пут за последњих 500 година.

Извор: pravoslavie.ru

КИНА

Упокојио се последњи клирик Пекиншке мисије

После дуге болести, 5. марта ове године у Шангају је у Господу уснуо последњи клирик Пекиншке мисије, протођакон Евангел Лу [Evangel Lu].

Блаженоупокојени о. Евангел рукоположен је за ђакона 1950. године; хиротонију је извршио последњи јерарх који је био на челу Православне мисије за Кину, Архиепископ пекиншки Виктор (Свјатин). После протеривања свих „страних“ клирика и мисионара из Кине које се десило педесетих година прошлог века, отац Евангел је живео у Шангају. Чак и у дубокој старости учествовао је у богослужењима тамошње православне заједнице. Служио је и током недавних посета руских црквених великодостојника Кине. Године 2008, о. Евангел је одликован Орденом Светог Сергија Радонешког – поводом прославе годишњице оснивања аутономне Кинеске Православне Цркве.

Пекиншка православна мисија основана је још почетком 18. века, и полако напредовала привлачећи Кинезе Православној Цркви.

Али православна вера се у Кини сусрела са великим проблемима. У Боксерском устанку који је трајао од 1898. до 1900. године и у којем су хришћански обраћеници били мете насиља, 222 православна хришћана пострадали су за веру. Библиотека Пекиншке православне мисије била је спаљена до темеља. Упркос томе, 1902. године је у Кини било 32 православне парохије са отприлике 5–6.000 верника. До 1949. године број парохија у Кини попео се на 106. Такође је постојала и богословија, а неколико свештеника Кинеза служили су на парохијама. Револуција у Русији, која се догодила 1917. године, појачала је мисионарску делатност јер су многи, бежећи од немира у Русији, преко Сибира одлазили на Исток. До 1939. године у Кини је било око 200.000 православних верника, са петорицом епископа, а постојао је и један Православни универзитет који се налазио у Харбину.

Успостављање комунистичких власти у Кини зауставило је овај напредак. На почетку је комунистичка влада наредила да се сви „страни“ мисионари који раде у Кини врате у своју отаџбину. Многи руски клирици су у то време били враћени у СССР и тамо су се сусрели са тешким околностима, док су други пребегли у Америку. Касније је кинеска културна револуција смрвила све што је остало од Кинеске Православне Цркве. Иако је Московска Патријаршија 1957. године Кинеској Православној Цркви доделила аутономни статус, Кинеска Црква, оставши без архијереја и клира, у прогонима је скоро у потпуности ишчезла: опстале су у тајности тек неколике заједнице верујућих, попут оне у Шангају у којој је служио вечне успомене протођакон Евангел Лу.

Данас се православно хришћанство не налази међу званичним облицима хришћанства које кинеска комунистичка држава признаје, али ипак мала група православних наставља да постоји. У Пекингу и у североисточној Кини постоје парохије које се још увек окупљају упркос званичном нео-

добравању, као и парохије у Шангају, провинцији Гуандонг, Хонг Конгу и на Тајвану. Према проценама Руске Православне Цркве, у Кини данас има око 13.000 православних хришћана.

Извор: *orthodox.cn / tass.ru*

ИРАК

Обнова хришћанских села

Из сирокатоличке Халдејске Патријаршије свим епархијама и халдејским заједницама у свету упућен је апел да се финансијски помогне обнова села у Нинивској долини, где су живели хришћани, побегли пред најездом самозване Исламске државе. Неке халдејске епархије и Патријаршија су за обнову кућа и цркава оштећених током цихадистичке окупације, локалним заједницама на располагање ставили 500 милиона ирачких динара, што је око 380 хиљада евра. Циљ је да се што пре омогући повратак избеглицама које се желе вратити својим кућама, јавља Радио Ватикан.

У апелу Халдејска Патријаршија моли све халдејске заједнице да наставе великодушно помагати обнову, а надзирање обнове села препустила би међународним посматрачима, задужењим за надгледање евентуалних кршења људских права, те деловање оружаних снага које се боре против Исламске државе, као и за сузбијање евентуалних сукоба између ирачке владе и владе Ирачког Курдистана у погледу управљања ослобођеним територијама.

Извор: *ika.hr*

РИМ

Када бисмо се према Библији односили као према свом телефону

„Шта би се догодило када бисмо се према Библији односили као према свом мобилном телефону?“ – упитао је Папа Фрања током беседе 5. марта 2017. године на Тргу Светог Петра, преноси Радио Ватикан.

„За време четрдесет дана поста, као хришћани позвани смо следити Христове стопе и помоћу снаге Божије Речи водити духовну битку против зла“, рекао је Папа и истакао да је за то потребно упознати Библију: треба је читати, разматрати, усвојити.

Библија садржи Божију Реч која је увек актуелна и делотворна. Папа Фрања се присетио како је неко једном рекао: Шта би се догодило када бисмо се према Библији односили као према свом мобилном телефону? Када бисмо је увек носили са собом? Ако бисмо се враћали натраг по њу када бисмо је заборавили? Када бисмо је отварали више пута дневно? Када бисмо Божије поруке у Библији читали као што читамо поруке на телефону...

– „Када бисмо Божију Реч увек имали у срцу, никакво нас искушење не би могло удаљити од Бога и никаква нас препрека не би могла одвратити од пута добра; знали бисмо надвладати свакодневна шапутања зла које је у нама и изван нас; били бисмо способнији живети васкрсли живот по Духу, прихватајући и љубећи своју браћу, посебно оне најрањивије и најпотребитије, па чак и наше непријатеље“, рекао је на крају Папа Фрања.

Извор: *сц.срб*

НИГЕРИЈА

Уништено 900 цркава

Најмање 900 хришћанских цркава уништено је у терористичким акцијама групе Боко Харам у северној Нигерији, јавља Хришћанско удружење Нигерије (Christian Association of Nigeria).

Како се каже у саопштењу овог удружења, прогон који се спроводи против хришћана није случајан. Из дана у дан настављају се напади на хришћане у овој грађанском ратом рањеној земљи, показујући да Боко Харам рат против Христових следбеника, који је започео 2009. године, наставља у пуној снази.

„Хришћани су и даље главне и сталне мете исламских радикалних група, као што су то Боко Харам и Фулани (Fulani), без икакве наде да ће бити заштићени или да ће власти да успоставе правду“, додаје се у саопштењу.

Група Фулани, посебна исламска радикална група, према извештајима са терена, само у другој половини 2016. године одговорна је за убиство преко 800 хришћана и умерених муслимана.

Извор: *christianpost.com*

НЕМАЧКА

Савет православних епископа Немачке

Од 5. до 6. марта 2017. године одржано је редовно пролећно заседање Савета православних епископа Немачке у Храму Светог Јована Владимира у Минхену, у чијем раду су учествовали: Митрополит Августинос и Епископ Вартоломеј (Цариградска Патријаршија), Митрополит Исаак (Антиохијска Патријаршија), Архиепископ Марко, Архиепископ Теофан и Епископ Агапит (Московска Патријаршија), Епископ Сергије (Српска Патријаршија), Митрополит Серафим и Епископ Софијан (Румунска Патријаршија) као и генерални секретар ипођакон Николај Тон, уз учешће координатора и рефераната из разних комисија које дјелују при Савету.

У Недељу Православља, 5. марта 2017. године, Светом Архијерејском Литургијом у Храму Светих Новомученика Руских началствовао је Архиепископ берлински Марко уз саслужење осталих епископа и бројног свештенства, чиме је отпочело заседање Савета. У вечерњим сатима, у Храму Свих Светих у организацији Цариградске Патријаршије одржана је смотра свих православних хорова у Минхену.

Извор: *Епархија франкфуртска и све Немачке*

Празник Светог Симеона Мироточивог

У манастиру Студеница

810 година од преноса моштију
Свештої Симеона Мироточивої из
Хиландара у Студеницу

На празник свештеног спомена Преподобног оца нашег Симеона Мироточивог, 26. фебруара 2017, Свету Архијерејску Литургију у манастиру Студеница служио је Преосвећени Епископ жички Јустин. Саслуживали су Архимандрит Дамјан, секретар ЕУО Епархије жичке, игуман студенички Архимандрит Тихон, јеромонах Орисије, игуман манастира Свете Тројице са Овчара, јеромонах Теодосије из манастира Рујан, као и свештеници из Рашке, Неготина и Требиња.

Уз многобројно свештенство и монаштво манастира Сретење, Благовештење, Никоље, Градац, Каменац, Ковиље, Преображење, Вољавча, Рача, Моравци и Стубал, Светој Литургији је присуствовало око осам стотина верника. Ктиторска слава је тако представила мали сабор монаштва и верног народа богомспасаване, најстарије светосавско-симеоновске Епархије у ишчекивању почетка Великог поста.

Иначе, ове године се обележава јубилеј наше Свете Цркве. Прошло је 810 година од када је Свети Сава пренео мошти свог оца, Светог Симеона Мироточивог, из манастира Хиландар у манастир Студеница. Добро је познато да је Свети Симеон (Стефан Немања, велики жупан) саградио овај манастир као загробно место за себе и своју породицу. За живота је спремио себи мермерни сар-

У НОВОМ САДУ

Седница комисије за верску наставу

Комисија Владе Републике Србије за верску наставу у школи одржала је састанак 23. фебруара 2017, у просторијама Црквене општине новосадске.

Његово Преосвештенство Епископ бачки Иринеј је председник Комисије, а заменик председавајућег је госпођа Снежана Павловић, саветник у Министарству просвете, науке и технолошког развоја. Комисија има 13 чланова и њен мандат траје до 2020. године. Према речима госпође Снежане Павловић, Комисију Владе Србије за верску наставу чине представници Црква и традиционалних верских заједница, Управе за сарадњу са Црквама и верским заједницама, Министарства просвете, науке и технолошког развоја, као и Министарства правде.

На седници одржаној у просторијама ЦО новосадске, разматрани су проблеми са којима се у раду сусрећу вероучитељи и поједине школе у нашој земљи. Такође, чланови Комисије су примили и информацију од Милоша Благојевића, специјалног саветника министра просвете, који је рекао да више нема разлога за отварање теме статуса верске наставе, односно да за сада веронаука остаје обавезан изборни предмет.

Сва питања и представке које нам долазе из целе Србије, чланови Комисије пажљиво разматрају, имајући у виду пре свега квалитет наставе. Са задовољством констатујемо да је састав Комисије заиста примерен, сви чланови су веома посвећени свом послу и одговорно приступају свом задатку, рекла је госпођа Павловић у изјави за Радио Беседу.

Крајем јула 2001, Уредбом Владе Републике Србије о организовању и остваривању верске наставе у основним и средњим школама у нашој земљи, окончана су вишегодишња заједничка настојања Српске Православне Цркве и свих традиционалних Црква и верских заједница у Србији на остваривању основних људских и верских права грађана Србије. Од школске 2001/2002, веронаука се, као изборни предмет, учи у свим основним и средњим школама. Данас верску наставу похађа око 500.000 ученика.

кофаг на месту где је то у храмовима предвиђено за ктиторе. Пошто се на сабору код Петрове цркве 1196. године одрекао власти, животописац даље бележи: „И назва се монашким именом Симеон... И дође до Пресвете Бо-

городице Добротворке у Студеници. И остаде ту, настанујући се са часним монасима, у правилу и заповести светих и богоносних отаца, и никако не ленећи се (Стефан Првовенчани, *Житије Свештої Симеона*).

Из чињенице да је Симеон стигао у Студеницу убрзо после свог замонашења (25. марта 1196) и да ју је напустио 8. октобра 1197. године, произлази да је у овом манастиру провео мало више од године и по. Свети Сава каже: „Блажени овај старац (...) остаде у овом нашем манастиру две године“ (Свети Сава, *Житије Светиої Симеона*).

Са осталом братијом следио је монашка правила „не ленећи се“. (Стефан Првовенчани, *Житије Светиої Симеона*). Посебно су значајна Савина обавештења да је Симеон увећао број монаха у Студеници „учећи све духовним подвигом“. „Блажени отац наш и ктитор господин Симеон“ (Свети Сава, *Житије Светиої Симеона*), напуштајући Студеницу „постави игумана овом светом месту, избравши преподобна мужа, по имену Дионисија јеромонаха, и предаде му да се брине и да снабдева стадо Христово, које је у овом светом месту“ (исто). Преподобни Симеон се упокојио у Светој Гори, у својој и Савиној задужбини Хиландару. Пошто је у манастиру Хиландар проживео осам месеци, „6708. године“ (тј. 1199.) „месеца фебруара 13. дан“, „је овај блажени отац наш прешао у вечни покој“ (исто).

Угледног монаха Симеона син Сава је, према очевој заповести, положио у „нови гроб“ хиландарске цркве (исто). Ово је било у присуству бројних светогорских монаха и одређеног броја народа. На дан годишњег помена (13. фебруар 1200), који је у Хиландару обележен веома свечано, потекло је миро из Симеоновог гроба, а Сави је поверено да му напише житије и службу (види: Доментијан, *Живої Светиої Саве*; Теодосије, *Житије Светиої Саве*). Почетком 1206/7. године, највероватније, са групом монаха Сава је пренео Симеонове мошти у Хвосно, одакле је заједно са браћом жупаном Стефаном, кнезом Вуканом и са племством и све-

штенством кренуо за Студеницу. У манастиру Студеница положили су Немањине свете мошти у гроб дана 9. фебруара, да би, убрзо после, током обележавања Немањиног помена (13. фебруара), поново мироточиле (види: Стефан Првовенчани, *Живої Светиої Симеона*).

Монах Силуан (Грујовић)

У Далмацији

На празник Светог Симеона Мироточивог, 26. фебруара 2017, Његово Преосвештенство Епископ далматински Фотије служио је Свету Архијерејску Литургију у Оћестову. Мноштво верника се окупило у манастиру Свете великомученице Недеље да уз свог Владику обележи почетак Часног поста. Епископ Фотије је беседио том приликом: „Свети Немањићи дали су пример хришћанске породице, а данас празнујемо Светога Симеона Мироточивог који је утемељитељ српске средњовековне државе и који се пред крај свог живота повукао на Свету Гору, где је са Светим Савом основао манастир Хиландар. Они су пример праве, честите породице из које су потекли дивни светитељи који су нам оставили идеал вере, молитве и праштања. Смисао поста је да испитамо себе и схватимо у чему грешимо пред Богом. Ако смо са неким завађени треба да се измиримо без обзира на то ко је крив, и да једни у другима препознамо брата. То није могуће без покајања, али је управо то оно што Господ тражи од нас. Као што каже свето Јеванђеље, ако ми опраштамо другима, Бог ће опростити нама. То треба да буде принцип нашег живота, да живимо у љубави,

молитви и опраштању да бисмо били благословен народ“, рекао је Епископ Фотије.

Извор: Епархија далматинска

У Подгорици

Светом Архијерејском Литургијом у Саборном храму Христовог Васкрсења 25. фебруара 2017, у главном граду Црне Горе почео је овогодишњи Светосимеоновски сабор и настављена тродневна прослава празника Светог Симеона Мироточивог – Стефана Немање који је рођен у Рибници, данашњој Подгорици.

Началствовао је Митрополит црногорско-приморски Амфилохије, уз саслужење П. Г. епископа: будимљанско-никшиког Јоаникија и полошко-кумановског Православне Охридске Архиепископије Јоакима, као и многобројног свештенства и свештенмонаштва.

У току Литургије Митрополит Амфилохије је рукоположио Ивана Црногорчевића у ђаконски чин. У литургијској бесједи након читања Јеванђеља, он је подсетио вјерни народ да се у припрати Високих Дечана налази наслика на лоза Светог Симеона.

Након причешћа вјерних, Митрополит Амфилохије је одликовао супружнике Радосава и Маријану Јањушевић, родитеље седморо дјеце. Уз одликовање уручио им је и новчани дар у износу од 700 евра.

Потом је од Саборног храма улицама Подгорице, предвођена архијерејима, према Немањиним граду на ушћу Рибнице у Морачу, кренула традиционална Светосимеоновска литија. На Немањиним граду је благосиљан славски колач, а свечану светосимеонов-

ску бесједу одржао је Владика Јоаникије. Изведен је и празнични културно-умјетнички програм. У светковини учествовали су и посебни гости овогодишње светосимеоновске прославе – ђаци и професори Призренске богословије.

*Извор: Митрополија
црногорско-приморска*

У Карловцу

У Недељу сиропусну, 26. фебруара 2017, на празник Преподобног Симеона Мироточивог служена је Света Архиепископска Литургија у Саборном храму Светог оца Николаја Мирликијског у Карловцу. Евхаристијским сабрањем начелствовао је Његово Преосвештенство Епископ горњокарловачки Герасим, уз саслужење свештенства при Саборном храму, протонамјесника Горана Славнића и протонамјесника Предрага Сушића.

У Београду

Прослављајући блажену успомену на нашег Оца Светог Симеона Мироточивог, 26. фебруара 2017, и радујући се заједно са мешовитим хором за одрасле „Мокрањец“ и деčјим хором „Растко“, који су тога дана прославили крсну славу, одслужена је Света Литургија у Цркви Светог Саве на Врачару.

Празничном Литургијом начелствовао је протојереј-ставрофор Стојадин Павловић, а саслуживало је братство Светосавског храма, уз појање поменутих хорова. Гђа Милица Тишма је дириговала хором за одрасле, док је деčјим хором дириговала Јелена Жеж.

Нарочито су све присутне у цркви обрадовали чланови деč-

јег хора, који су отпевали на Литургији по први пут „Иже херувими“. Ову тешку композицију деца су савладала и научила, преданим и искреним радом са својим диригентом.

После заамвоне молитве окупили су се сви присутни чланови хора и верни народ испред светог олтара, преломивши славске колаче и отпевавши стихиру „Данас нас сабра благодат Светог Духа“.

Прота Стојадин је поздравио и честитао крсну славу свим члановима оба хора, у име настојатеља храма Епископа топличког Арсенија и братства храма, пожелевши им да много година певају у славу Божију и украшавају богослужења, после чега се чуло громогласно: На многаја љета!

Светом Архиепископском Литургијом, којом је начелствовао Преосвећени Епископ топлички Арсеније, викар Патријарха Српског, истог дана је прослављена слава Храма Светог Симеона Мироточивог на Новом Београду.

Недеља Православља

У Крушевцу

У недељу, 5. марта 2017, после јутарње службе и Свете Литургије у Саборној цркви у Крушевцу, са благословом Његовог Преосвештенства Епископа крушевачког Давида, уређена је свечана Литија поводом Недеље Православља која се обележава у прву недељу Великог поста.

Многобројни верни народ са свештенством и монаштвом ходио је у Литији која је ишла од Саборне цркве кроз центар Крушевца до Цркве Лазарице, где је одслужен молебан и прочитан

Синодик за оне који су заблудели у вери и отпали од Православља.

Извор: Епархија крушевачка

У Епархији осечко-пољској

Прва недеља Часног поста – Недеља Православља, посвећена је победи Цркве над иконоборачком јереси. Широм Православља овај дан се свечано прославља, на првом месту, евхаристијским сабрањима, а потом свечаним литијама у којима се износе иконе из храмова и проносе кроз насеља, као и свечаним академијама.

Централна прослава Недеље Православља у архиепископском намесништву боровском одржана је у Храму Светог великомученика Георгија у Боботи. У боровском Храму Светог првомученика и архиђакона Стефана окупио се велики број верника да узнесе молитве Троједином Богу и приступи Светој Тајни Причешћа. О значају празника и улози иконе у животу Цркве проповед је одржао јереј Марко Шукунда, парох боровски.

Дан раније, у суботу прве недеље Часног поста, на Теодорову суботу, мноштво православних хришћана из Борова приступило је Светој Тајни Причешћа. У литургијском слављу учествовао је и велики број ученика који похађају православну веронауку у Основној школи „Борово“. На крају Свете Литургије освешћено је кувано жито – кољиво, које се спрема на овај дан.

Прва недеља Васкршњег поста свечано је прослављена и у архиепископском намесништву барањском. Централна прослава празника ове године одржана је у Храму Ваведења Пресвете Богородице у Кнежевим Виноградима. После беседе уследила је академија, у којој су учествовала деца из целе Барање.

Празник Недеља Православља свечано, евхаристијски, прослављена је и у богомољи Светог Василија Острошког у Петровој Слатини. Након Свете Литургије и причешћа верника, кроз пригодне песме, рецитале и духовне

текстове о Недељи Православља, Часном посту и молитви, изведена је мала духовна академија. У програму су учествовали ученици од првог до осмог разреда из Шодоловаца, Петрове Слатине, Копривне и Палаче.

У Храму Светог Николаја у Вуковару, у Недељу Православља, служено је вечерње богослужење за вуковарско намесништво. Након вечерње службе беседу је произнео протонамесник Сава Симић, парох сремсколазачки, који је нагласио значај иконе у нашим животима и човека као живе иконе Христове.

Недеља Православља торжествено је прослављена на нивоу осечког архијерејског намесништва у Храму Преноса моштију Светог оца Николаја у Бијелом Брду. Свети храм у Бијелом Брду био је испуњен благочестивим народом.

Извор: Епархија осечко-пољска

У Зајечару

Прослављајући Недељу Православља, у Саборном храму Рођења Пресвете Богородице у Зајечару, Његово Преосвештенство Епископ тимочки Иларион служио је Свету Архијерејску Литургију, уз саслужење свештенства овога храма.

У својој беседи сабраном верном народу, Владика је говорио о значају прослављања Недеље Православља: „Свети оци су овај дан посветили вернима као подсетник, али и темељ чисте и истините вере у Господа“, поручио је Владика и позвао верне на долазак и молитву у цркви, јер само узајамном молитвом, једни за друге и у литургијској заједници налази се пуноћа вере и благодати. „Зато је саборност важна, али не било која, већ она у храму у име Христа, да

живећи у једномислију задобијемо Царство Небеско“, подсетио је Епископ Иларион.

Извор: Епархија тимочка

На Еланори

У Недељу Православља, Владика Силуан је боравио у првој канонској посети у Прокатедралном храму Светог Саве на Еланори. Владика је началствовао Светом Литургијом уз саслужење протојереја-ставрофора Саше Радоичића, јереја Андреја Крстића, и ђакона Желимира Миловића и Александра Ивановића. Велики број причасника, а међу њима велики број најмлађих, су пришли светој Чаши и потврдили своју жељу за сједињењем са Христом. У надахнутој беседи, Владика Силуан је протумачио прочитано Јеванђеље и објаснио значај и смисао празника. После опхода око светог храма, прочитан је Синодик Православља, као и Символ вере. Чланице Кола српских сестара спремиле су угодан ручак за све присутне, током којег је Владика имао прилику и да лично поприча са верним народом.

Извор: Митрополија аустралијско-новозеландска

У Бања Луци

Његово Преосвештенство Епископ бањалучки Јефрем служио је, у Недјељу Православља, Свету Архијерејску Литургију у Саборном храму Христа Спаситеља.

Преосвећени Владика се, након Свете Литургије, пригодном бесједом обратио многобројним вјерницима истичући важност поштовања светих икона у Православљу. Поред многобројних вјерника и Мјешовити хор СПД „Јединство“ је узео учешћа у Светој Литургији.

УАЕМ

Мошти Светог деспота Стефана Лазаревића

Са благословом Патријарха Иринеја и Владике браничевског Игњатија, из манастира Манасије у Цркву Вазнесења Господњег у Београду стигле су, 9. марта 2017. године, мошти Светог деспота Стефана Лазаревића. Владика топлички Арсеније, викарни Епископ Патријарха Иринеја, са свештенством и многобројним верницима дочекао је кивот са моштима Светог деспота Стефана Лазаревића у порти Вазнесењске цркве.

После одслуженог молебана, Преосвећени Владика се обратио бројним окупљеним верницима и беседио: „Нека је благословен данашњи дан који је златним словима уписан у историју овог града и нашег народа, када је деспот Стефан, благоверни деспот српски, син кнеза Лазара и кнегиње Милице, поново дошао у свој престони град. Нека заступничким молитвама Светог деспота Стефана Лазаревића пред престолом Божијим будемо укрепљени и заштићени у свим данима живота нашег, у данима који су препуни и бола и туге и сваковрсних искушења“, пожелео је свима Епископ топлички Арсеније.

Албум сећања на наше претке из Првог светског рата 1914 | 1918 славним-прецима.срб

НАРУЏБЕНИЦА		Шифра претплате (попуњава служба претплате)		Претплаћујем се на следеће часописе (означите жељени часопис и начин претплате)	
Име и презиме наручиоца:			ПТТ број и град:		
Адреса:			Држава, епархија:		
Часопис	Годишња претплата		Начин слања (важи за иностранство)		
	Србија	Иностранство			
Православље	1700 динара	45€ или 70\$ или 70 CAD или 75 AUD или 35£	Обичном поштом		
		60€ или 90\$ или 90 CAD или 100 AUD или 45£	Авионом		
Православни мисионар	500 динара	20€	Обичном поштом		
		25€ за Европу или 35€ ван Европе	Авионом		
Теолошки погледи	900 динара	20€	Обичном поштом		
		25€ за Европу или 35€ ван Европе	Авионом		
Гласник СПЦ	1200 динара	32€ за Европу или 35\$ ван Европе	Обичном поштом		
		60€ за Европу или 65\$ ван Европе	Авионом		
Светосавско звонце	690 динара	25€	Обичном поштом		
		30€ за Европу или 40€ ван Европе	Авионом		
Наруџбеницу слати на адресу: „Православље“ – Српска Патријаршија, Краља Петра 5, 11000 Београд, Србија					